

TALLINNA LINNUPESA LASTEAIA

ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	4
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	5
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	6
4. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	7
4.1 TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED	7
4.2 SOTSIAALSED OSKUSED	11
4.3 ENESEKOHASED OSKUSED	14
4.4 MÄNGUOSKUSED.....	17
4.4.1 LOOVMÄNG	20
4.4.2 LAVASTUSMÄNG	21
4.4.3 EHITUSMÄNG.....	22
4.4.4 LIIKUMISMÄNG	23
4.4.5 ÕPPEMÄNG	23
5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	26
6. ÕPPE- JA KASVATUSVALDKONDADE EESMÄRGID JA SISU	28
6.1 MINA JA KESKKOND	28
6.2 KEEL JA KÕNE	29
6.3 MATEMAATIKA	30
6.4 KUNST.....	32
6.5 MUUSIKA	32
6.6 LIIKUMINE	33
6.7 KOMBEÕPETUS JA TUNDEKASVATUS	35
7. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL	38
7.1 KAHE-AASTASED LAPSED.....	38
7.2 KOLME-AASTASED LAPSED.....	42
7.3 NELJA-AASTASED LAPSED.....	47
7.4 VIIIE-AASTASED LAPSED.....	52
7.5 KUUE-AASTASED LAPSED.....	58
7.6 SEITSME-AASTASED LAPSED	63
8. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	71
8.1. ARENGULISED VÕI KESKKONNAST TINGITUD ERIVAJADUSED	72
8.1.1 MUUKEELNE LAPS.....	72
8.1.2 LOGOPEEDILISTE PROBLEEMIDEGA LAPSED	72
8.1.3 ANDEKAD LAPSED	73
8.1.4 AKTIIVSUS- JA TÄHELEPANUHÄIREGA LAPSED.....	73
8.1.5 KÄITUMISHÄIRETEGA LAPSED.....	73
8.1.6 VASAKUKÄELISED LAPSED.....	74
8.1.7 ALLERGILISED JA DIABEETI PÕDEVAD LAPSED.....	74
8.2 INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA KOOSTAMINE	75
9. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS	76
10. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	78
11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA	79
12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD	81
KASUTATUD KIRJANDUS	82

L I S A D	83
LISA 1	84
LISA 2	85
LISA 3	87
LISA 4	98
LISA 5	99
LISA 6	101
LISA 7	104
LISA 8	105
LISA 9	106
LISA 10	110
LISA 12	113
LISA 13	115
LISA 14	117
LISA 15	119
LISA 16	120

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Tallinna Linnupesa Lasteaed (edaspidi Lasteaed) on munitsipaallasteasutus. Lasteaia hoone on ehitatud aastatel 1964-1967 lasteaed – sõime tüüp-projekti järgi. Lasteaed avati 1967. aasta sügisel. Lasteaed asub Kristiine Linnaosas linnunimeliste tänavate keskel. Lasteaia nimi “Linnupesa” tuleneb tema asukohast ja see kinnitati 1999. aastal. Lasteaia kaheteistkümnel rühmal on samuti looduslähedased nimed, mille õpetajad koos lastega on välja valinud.

Lasteaia rühmad on järgnevad:

- 2 sõimerühma (1,5-3-aastased lapsed ja 2-3-aastased lapsed);
- 10 aiarühma, mis on komplekteeritud laste vanuselist homogeenisust arvestades.

Lasteaia eripära väljendub neljas tegevussuunas:

- 1) arendava ja toetava õpikeskkonna loomisel kasutada erinevaid meetodikaid ja kaasaegseid õppevahendeid;
- 2) rakendada “Hea Alguse” meetodikaelemente
- 3) rakendada õuesõppemetoodikat
- 4) rakendada “Kiusamisest vaba lasteaed” meetoodikat

Nimetatud tegevussuundade rakendamisel on oluline:

- Igakülgne koostöö – lasteaiasisene meeskonnatöö, mis toimiks kogu personali vahel, koostöö peredega, väljaspool lasteaeda koostöö vastavate ühenduste, huvigruppide ja erialaliitudega.
- Kaasaegne koolitus – lasteaiasisene koolitus, kus pedagoogid ja teised töötajad saavad vahetada kogemusi ja praktilisi nõuandeid, koolitus väljaspool maja, et olla kursis kaasaegsete uurimuste ja lähenemistega lapse kasvukeskkonna ja seda mõjutavate tegurite suhtes.
- Õppe- ja kasvatustegevuse süsteemsus ja vastavate tugisüsteemide toetus.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Lasteaia õppe-ja kasvatustegevuse **üldeesmärk** on sõnastatud õpetaja tegevusest lähtuvalt järgmiselt:

- toetada laste kehalist, vaimset, sotsiaalset arengut, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

Selleks on vaja:

- 1) luua lapsele arengut soodustav keskkond, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta;
- 2) soodustada lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsustele ja tunnustatud käitumisharjumistele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks, koostöövalmis inimeseks;
- 3) toetada last ümbritseva maailma mõistmisel ja tervikliku maailmatunnetuse kujunemisel.
- 4) toetada laste arengut koostöös lasteasutuse personali ja lastevanematega.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse Põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja on arendava tegevuse aluseks lasteaias:

- 1) Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali kasutamine
  - 2) Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
  - 3) Lapse loovuse toetamine
  - 4) Mängu kaudu õppimine
  - 5) Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine
  - 6) Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine
  - 7) Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine
  - 8) Üldõpetusliku tööviisi rakendamine
  - 9) Kodu ja lasteasutuse koostöö
  - 10) Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripära arvestamine
- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu ja harjutamise kaudu.
  - Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse lapse eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervist. Pedagoogid on lapse arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
  - Laps on õppe- ja kasvatustöös aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuse kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
  - Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
    - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
    - 2) seostada uusi kogemusi varasemate teadmistega
    - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
    - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
    - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
    - 6) tunda rõõmu õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

4. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused;
- mänguoskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

4.1 TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Eelkoolieas on lapse põhitegevuse vormiks mäng. Laps omandab ja kinnitab mängu käigus uut informatsiooni, oskusi, peegeldab neis tundeid ja soove, õpib suhtlema eakaaslastega, omab sotsiaalseid kogemusi ja käitumisreegleid.

Tunnetus- ja õpioskuste arengu tunnused:

- teabe hankimine ja edastamine;
- tegevuste planeerimine ja reguleerimine;
- kõne kasutamine tunnetustegevuses;
- õppetegevuseks vajalik häälestatus;
- õppetegevuse erinevad aspektid;
- õpitu omandamine ja kinnistamine;
- õpitu kasutamine.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- tuleb toime lihtsas dialoogis osalemisega;
- oskab rääkida sellest, mida ta tajub;
- saab aru vahetust situatsioonist lähtuvast kõnest;
- saab aru ja täidab kaheosalisi korraldusi;
- tunneb ära tuttavaid objekte;
- oskab rühmitada ühe nähtava omaduse või tunnuse järgi.

Sisu:

- erinevate helide kuulamine (loodushelid, helitekitavad esemed);
- looduslike vahenditega (vesi, liiv, lumi jne) mängimine;
- otsimis- ja peitmismängude kasutamine;
- mosaiik, piltmängude ja lihtsamate konstruktorite kasutamine;
- matkimismängude kasutamine tegevustes;
- rühmitamisülesannete lahendamine;
- laulukeste, liisusalmide kasutamine tegevustes;

- lihtsamate katsete tegemine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele;
- tegutseb teistega kõrvuti, osaleb ühistegevuses;
- kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis;
- loob tegevuse kaudu seoseid kõnega;
- väljendab oma emotsioone tuttavat eset, inimest nähes, heli kuuldes;
- rühmitab ühe nähtava omaduse järgi;
- tunnetab keskkonnamõju, selle seoseid oma tegevuse ja tagajärje vahel;
- lahendab lihtsaid ülesandeid kogemuslik-praktilisel teel;
- matkib täiskasvanu tegevust;
- saab aru lihtsamatest hulgaseostest rühmitamise abil;
- saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg suhetest;
- mõistab lihtsamaid realistlikke jutukesi.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab teha lihtsamaid üldistusi objektide ja tulemuste alusel;
- suudab teha vahet mõistetel täna, homme;
- oskab rühmitada ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
- oskab eristada realistlikke ja väljamõeldud sündmusi.

Sisu:

- esemete, nähtuste vaatlemine;
- esemete täitmine ja tühjendamine;
- kuulamisoskust nõudvate mängude mängimine (telefon, helide kuulamine);
- kogemuste põhjal rääkimine;
- mõtlemist arendavate küsimuste kasutamine;
- sorteerimis- ja liigitamismängude mängimine;
- tähelepanu ja meeldejätmismängude kasutamine;
- fantaasiajuttude koostamine;
- reeglitega mängude mängimine;
- katsete koostamine ja läbiviimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- mõistab pikemaajavaid ajavahemikke, suudab meenutada ja rääkida varem toimunud sündmustest;
- oskab liigitada esemeid nende otstarbekuse alusel (nõud, riided);
- leiab võrdluse alusel esemete ühiseid ja sarnaseid jooni;
- saab aru ja täidab suuliseid korraldusi;
- oskab näha ette tegude tagajärge;
- kasutab omandatud teadmisi sarnases situatsioonis;
- saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
- saab aru lihtsamatest mõistetest ja põhjuslikest seostest;
- tajub esemeid ja saab hakkama mälukujutlustega;
- suudab tegutseda koos täiskasvanuga (15 min);
- viib koos täiskasvanuga alustatud tegevuse lõpuni;
- kasutab omandatud teadmisi sarnastes situatsioonides ja kontekstis;
- kasutab omandamiseks korduvat kogemust ning mudeli järgi õppimist.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab probleeme lahendada minakeskse kõne abil;
- oskab teabe saamiseks kõnet kasutada;
- mõistab lihtsaid reegleid;
- suudab osaleda ühistegevustes;
- suudab keskenduda mitmele tunnusele ja jaotada tähelepanu;
- oskab rühmitada lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi (loomad, söögid);
- oskab kohandada oma jutu erinevatele vestluskaaslastele;
- tuleb toime probleemide/situatsioonide lahendamisega;
- saab aru mõistetest, lihtsamatest piltlikest võrdlustest;
- oskab kõne abil kujutlusi seostada, üldistab.

Sisu:

- sorteerimis- ja liigitamismängude (tunnuste ja mõistete alusel) kasutamine;
- tähelepanumängude (puuduva detaili leidmine) mängimine;
- kuulamismängude (helide kuulamine ja nende kirjeldamine) kasutamine;
- omadussõnade õpetamine;
- mäluarendamiseks korduvülesannete (kuuldu järgi kordamine) kasutamine;
- erinevates keskkondades sarnasuste leidmine;
- tunnetus- ja kimpimismängude mängimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab oma tegevusi osaliselt planeerida ja organiseerida;
- tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetajärgib mängudes ja tegevustes lihtsaid reegleid;
- oskab tegevustes jaotada oma tähelepanu mitmele nähtavale, eristatavale tunnusele (värvus, suurus, kuju);
- oskab õpitud kogemusi erinevates situatsioonides kasutada;
- suudab jaotada tähelepanu teiste kõne ja oma tegevuse vahel;
- keskendub huvitavale tegevusele 20 minutiks;
- tegutseb vastavalt täiskasvanu juhisele;
- mõtleb õpetajaga situatsioonimängudes kaasa;
- on huvitatud uurimisest ja vaatlemisest.

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab vaadelda, märgata detailidel erinevaid tunnuseid ja seoseid;
- oskab eristada ja võrrelda;
- oskab fantaseerida;
- oskab tegevusi ajaliselt järjestada;
- saab aru lihtsate mõistete üldistamisest, oskab neid võrrelda;
- oskab rääkida asjadest, mida ei ole kohal, mis on toimunud minevikus või toimuvad tulevikus.

Sisu:

- tegevustes otsustamise ja valikute tegemise võimaldamine;
- naljade, mõistatuste, metafooride kasutamine;
- situatsioonide lahendamine;
- avastuslik-uurimuslike mängude mängimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- suudab keskenduda huvipakkuvale tegevusele 25 minutit;
- tegutseb lühiajaliselt iseseisvalt;
- oskab konstrueerida, katsetada ja uurida erinevaid võimalusi kasutades;
- oskab oma teadmisi kõne kaudu väljendada;
- kasutab omandatud teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui sarnases kontekstis;
- oskab koondada tähelepanu tehtavale tööle;
- viib koos täiskasvanuga alustatud tegevused lõpuni;
- algatab ise ühistegevusi;
- tunneb huvi asjade ja nähtuste vastu neid vaadeldes ja uurides;
- kasutab oma tegevust planeerides ja korraldades sisekõnet.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- saab aru ajavahelistest suhetest, omadustest, ajalistest, ruumilistest järjestustest;
- oskab selgitada kaaslastele mängureegleid;
- suudab tajuda sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- oskab tegutseda oma kogemuste najal;
- suudab väljendada tegevustes oma loovust.

Sisu:

- situatsioonimängude kasutamine (probleemide, olukordade lahendamine);
- igapäevaste situatsioonide sidumine uute teadmistega;
- reeglitega rollimängude mängimine;
- konstruktorite, looduslaste õppevahendite kasutamine;
- avastuslik-uurimuslike katsete läbiviimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- planeerib igapäevategevusi, seab eesmärgid;
- suudab keskenduda tegevusele vähemalt 30 minutiks;
- järgib ühistegevustes reegleid, suudab neid selgitada;
- viib alustatud tegevuse lõpule;
- oskab tegutseda sihipäraselt;
- mõistab lihtsamaid seoseid esemete ja nähtuste vahel.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab organiseerida ja planeerida oma igapäevaseid tegevusi ja keskkonda;
- suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet;
- suudab keskenduda korraga mitmele tegevusele või stiimulile;
- oskab uurimisel, katsetamisel ja konstrueerimisel varasemaid kogemusi kasutada;
- saab aru esemete ja sündmuste vahelistest seostest, oskab neid kuuldu ja nähtu põhjal ise luua;
- oskab kasutada suhtlemisel arutlevat dialoogi;
- oskab kasutada oma teadmisi uute ülesannete lahendamisel.

Sisu:

- järjekindluse õpetamine;
- vahetust ümbrusest ja kujuteldavast oluliste detailide nägema õpetamine;

- üksikdetailidest tervikplaani koostamine;
- eelnevate kogemuste sidumine uute teadmistega;
- kuuldu/nähtu põhjal jutustamine;
- fantaasiajutukeste koostamine;
- mõistete omandamiseks ebatavaliste kombinatsioonide ja seoste kasutamine;
- arvmõiste ja hulga õppimine abivahendeid kasutades (kivid, pulgad, nõöbid, esemed).

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

4.2 SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Sotsiaalsete oskuste arengu tunnused:

- teiste inimeste tajumine;
- enda tajumine- käitumine, enese teadvustamine;
- suhted, sõprussuhted, koostöö, prosotsiaalne käitumine;
- reeglitele allumine ja sotsiaalsete normide omaksvõtmine.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- saab aru ühekordsest korraldusest;
- oskab palutud esemeid näidata ja nimetada;
- saab aru täiskasvanute suunavast jutust;
- teab lihtsamaid viisakusväljendeid;
- teab, mis on hea, mis halb.

Sisu:

- matkimis- ja jäljendamismängude kasutamine;
- täiskasvanu abistamine lihtsamate asjade toomisel ja viimisel;
- süžemängude mängimine, milles kajastuvad igapäevategevused ja olukorrad;
- päeval toimunud tegevustest vestlemine;
- reeglite tutvustamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- reageerib vastavalt situatsioonile ja ümbritsevate inimeste käitumisele;
- tajub teise inimese seisukohti;

- osaleb vaheldusrikkas ühistegevuses;
- mängib teiste lastega kõrvuti lihtsamaid igapäevaseid situatsioone ja tegevusi kajastavaid mänge;
- kasutab elementaarseid viisakusreegleid;
- käitub täiskasvanu suunavate juhiste järgi;
- mõistab selgelt väljendatud keeldu.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- saab aru teiste tunnetest, oskab lohutada;
- oskab rääkida oma tunnetest;
- oskab teha igapäevastes olukordades valikuid;
- teab sobivaid käitumisviise;
- suudab osaleda ühismängus.

Sisu:

- erinevate käitumisviiside tutvustamine;
- valikute tegemiseks võimaluste pakkumine;
- lihtsamatesse igapäevatoimingutesse kaasamine (mängu- ja õppevahendite koristamine).

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- saab aru, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad tunded;
- osaleb koos täiskasvanuga ühistegevuses;
- loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos;
- näitab mängu- ja igapäevatoimingutes oma initsiatiivi;
- algatab vestlust eri partneritega, erinevatel teemadel;
- tegutseb lühikest aega omaette, täiskasvanu osaluseta;
- osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega;
- oskab käituda vastavalt rühma reeglitele;
- väljendab oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning järgib kokkuleppeid;
- tegutseb sihipäraselt;
- kasutab viisakusväljendeid;
- mängib teiste lastega lihtsamaid rollivahetustega igapäevaseid situatsioone ja tegevusi kajastavaid mänge.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- saab ülesannete lahendamiseks iseseisvalt hakkama;
- teab rühmareegleid, oskab nendega arvestada;
- oskab soolisi erinevusi nimetada;
- oskab oma tundeid (rõõm, kurbus) kirjeldada;
- oskab mängukaaslast lohutada.

Sisu:

- reeglitega mängude mängimine;
- situatsioonimängude (mis õpetavad väljendama tundeid) kasutamine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab verbaalselt soove, tahtmisi ja seisukohti väljendada ning kokkuleppeid saavutada;
- mõistab teiste inimeste tundeid ja mõtteid;

- oskab märgata ja lohutada abivajavat kaaslast;
- oskab omaette tegutseda, täiskasvanu osaluseta;
- oskab käituda vastavalt rühma reeglitele;
- arvestab reegleid mängudes ja tegevustes;
- osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega;
- teab lihtsamaid seltskonnas käitumise reegleid ning järgib neid igapäevases suhtluses.

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab kasutada erinevates olukordades sobivat käitumisviisi;
- oskab kaaslast kuulata;
- suudab aktsepteerida reegleid;
- oskab tegutseda iseseisvalt;
- oskab suhelda eakaaslastega vabalt.

Sisu:

- rollimängud mängimine;
- situatsioonimängude kasutamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- suhtleb ja tegutseb iseseisvalt ning omab ettekujutust oma soovidest/eesmärkidest;
- teeb ühistegevustes ühise eesmärgi saavutamiseks koostööd kaaslastega, jagab ja vahetab oma kogemusi ja töövahendeid;
- täidab ise ja jälgib reeglite täitmist teiste poolt;
- lahendab tekkinud probleemid verbaalse kõne teel;
- käitub avalikus kohas sobivalt;
- oskab suhtlemisel kasutada mitteverbaalseid vahendeid: žeste, miimikaid, kehahoiakuid;
- oskab sõpra julgustada, lohutada ning kaaslaselt või täiskasvanult abi paluda;
- näitab mängukaaslaste vastu üles sümpaatiat ja hoolivust;
- ilmutab mängides kaaslastega rollide suhtes paindlikkust, oskab olla liider ja järgija;
- lõpetab ebasobiva käitumise ühe meeldetuletuse peale.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab seada endale eesmärke ja neid ellu viia;
- suudab teha koostööd;
- oskab mängida rühmakaaslastega ühistegevustes;
- suudab järgida reegleid.

Sisu:

- süžemängude mängimine;
- reeglitega mängude kasutamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- järgib mängudes ja tegevustes reegleid, oskab reegleid teistele selgitada;
- kooskõlastab rollimängudes oma tegevust teiste laste tegevusega;

- korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib;
- oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi;
- täidab mitmeosalisi korraldusi;
- järgib sotsiaalset rutiini.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab tegevusi iseseisvalt valida;
- oskab avaldada erinevates situatsioonides arvamust ja põhjendada;
- mõistab grupile antud korraldusi;
- oskab täita tööülesandeid;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- oskab hoolida väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.

Sisu:

- situatsioonimängude kasutamine;
- rollimängude mängimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused :

- mõistab teiste inimeste tundeid ning arvestab neid oma käitumises ja vestluses;
- oskab ennast väljendada – tunneb huvi teiste vastu;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- loob sõprussuhteid;
- järgib rühmareegleid;
- saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- oskab oma seisukohti selgitada;
- oskab teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusse sallivamalt;
- oskab lihtsamate eetiliste probleemide üle arutleda ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

4.3 ENESEKOHASED OSKUSED

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Enesekohaste oskuste arengu tunnused

- teiste inimeste mõistmine – emotsioonid, mõtted, empaatia;
- enda emotsioonide teadvustamine ja kontroll.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab iseseisvalt süüa;
- oskab ennast lahti riietada;
- teab oma nime ja reageerib sellele;
- tunneb ennast peeglist ja pildilt.

Sisu:

- nukumängude mängimine;

- harjutusmängude, mis arendavad eneseteenindamiseks vajaminevaid võtteid, kasutamine (punumine, põimimine, nõõpimine);
- nupumängude mängimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab oma soove täiskasvanule väljendada;
- oskab lihtsaid emotsioone väljendada;
- teab oma ees (- ja perekonna)nime;
- sööb, joob ja püüab iseseisvalt lahti riietuda;
- saab hakkama käte pesemisega;
- suudab terve päeva kuiv püsida.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- saab hakkama lihtsamate ülesannete täitmisega;
- oskab emotsioone väljendada;
- oskab ennast tutvustada;
- oskab riided õigesti selga panna;
- oskab puhtalt süüa;
- saab aru mõistetest minu oma, tema oma;
- tuleb toime kannust vee valamiseга.

Sisu:

- lükkimis-, nõõpimis-, toppimismängude kasutamine;
- igapäevatoimingutesse kaasamine (lillede kastmine, laudade katmine)

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- jäljendab nähtud tegevusi ja olukordi;
- oskab kasutada söömisel kahvli;
- tuleb toime riietumisega, vajab mõningast abi (lukkude nõõpide, nõõride sidumisel);
- saab iseseisvalt hakkama tualeti kasutamisega.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab kasutada söömisel kahvli;
- oskab matkida täiskasvanu rolle.

Sisu:

- rollimängude mängimine;
- toidunõõude õige kasutamise õpetamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- saab hakkama eneseteenindamisega söömisel, riietumisel;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;
- teab oma nime, vanust ja sugu;
- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone;
- väärtustab oma saavutusi.

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- teab, et peale mängu tuleb vahendid ära panna;
- oskab imiteerida täiskasvanute tegevusi;

- oskab ise endale sobivad vahendid leida;
- oskab korrastada oma juuksed.

Sisu:

- rollimängude mängimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- lahendab tekkinud probleemid ise, vajadusel palub abi;
- mõistab teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- teab oma tegude tagajärgi, oskab nendest rääkida;
- korrastab peale tegevust oma töökoha;
- riietub iseseisvalt (abistatakse nõõride sidumisel);
- suudab oma intensiivsed emotsioonid kontrolli all hoida.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- teab, kus asuvad vajalikud vahendid;
- tuleb täiskasvanu abiga toime töövahendite korrastamisega;
- mõistab nii enda kui teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning oskab arvestada neid käitumises ja vestlustes;

Sisu:

- rollimängude mängimine;
- situatsioonimängude kasutamine;
- esinemisvõimaluste loomine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

- julgeb üksi esineda;
- teab enda kohta elementaarseid andmeid (nimi, vanus, sünnikuupäev, aadress);
- hoiab oma töökoha ja töövahendid korras;
- valitseb oma emotsioone, oskab mängus kaotada.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- suudab julgelt esineda nii eakaaslastele kui võõrastele;
- oskab ennast tutvustada;
- oskab vajadusel võõrastelt abi küsida;
- oskab söömisel õigesti nuga ja kahvlit kasutada;
- oskab iseseisvalt riietuda;
- teab, kuidas käituda rahvarohketes kohtades;
- suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida.

Sisu:

- situatsioonimängude kasutamine;
- teatrietenduste külastamine;
- õppekäikudel käimine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone (nt rõõmu, viha), sobival viisil väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;

- algatab mängu ja tegevusi;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja on kujunenud esmased tööharjumused;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt;
- mõistab teiste inimeste tundeid ja verbaalseid väljendusi;
- teeb vahet hea ja halva vahel (nii enda kui teiste puhul).

4.4 MÄNGUOSKUSED

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse erinevate valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- suudab jälgida täiskasvanu mängu ja matkida seda.

Laps tunneb huvi mängu vastu ning rõõmu mängimisest

Sisu:

- õppe- ja liikumismängude tutvustamine;
- loovmängude kasutamine;
- fantaasia-, matkimis- ja ehitusmängude kasutamine;
- mängukaaslaste suhtes sõbralikkuse õpetamine;
- mänguasjadesse hoidva suhtumise kujundamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- mängib koos täiskasvanuga matkimismänge;
- teab ja oskab mängida lihtsamaid õppe- ja liikumismänge;
- mängib kaaslasega kõrvuti.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab koos kaaslastega mängida;
- tuleb toime mänguks vajalike vahendite leidmisega;
- oskab matkida mängus täiskasvanut;
- suudab keskenduda huvitavale mängule.

Sisu:

- erimänguliikide tutvustamine;
- fantaasia-, loov- ja lavastusmängude kasutamine;
- erinevate lauamängude kasutamine;
- loovmängudes kaaslaste soovide ja vajadustega arvestama õpetamine;
- mängureeglite tutvustamine;
- peale mängu mänguasjade korrastamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab arvestada mängus kaaslastega, viib mängu lõpule, koristab enda järelt mänguasju;
- võrdleb oma toiminguid mängus täiskasvanute omadega tegelikkuses;

- oskab koos kaaslasega lauamänge mängida;
- mängib erineva mängumaterjaliga.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab mängus kasutada oma kogemusi;
- oskab mängus erinevaid mänguasju ja –vahendeid kasutada;
- oskab matkida enimkasutatavaid täiskasvanu tegevusi;
- suudab mängus olla sõbralik ja viisakas;
- saab aru lihtsamatest mängureeglitest.

Sisu:

- iseseisva mänguvaliku toetamine;
- kaudne mängu juhendamine, tagades lapse iseseisvuse mängus;
- erinevate mänguasjade, - vahendite kasutamine;
- mängus heatahtlike suhete kujundamine (mänguasjade jagamine sõbraga);
- ümbritsevate esemete ja materjalide asendusmänguasjadena kasutamine;
- mängureeglite õpetamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- näitab üles iseseisvust mängude valikul;
- leiab omale mängukaaslase;
- soovib mängida erinevate mänguasjade ja –vahenditega;
- täidab ja peab meeles lihtsamaid mängureegleid;
- kasutab omandatud oskusi iseseisvates mängudes;
- otsib asendusmänguasju ümbritsevate esemete ja materjalide hulgast;
- on omandanud rollimängu elementaarsed oskused.

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab mängu kaaslasega kooskõlastada;
- oskab mängus täita erinevaid rolle;
- oskab mängus oma teadmisi rakendada;
- oskab leida mängus asendus- ja mõttelisi mänguasju.

Sisu:

- mängukaaslaste soovide ja ettepanekutega arvestamine;
- püsivust nõudvate mängude mängimine;
- asendusmänguasjade kasutamisel laste loovuse arendamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab täita üldkehtivaid käitumisnorme mängudes;
- kasutab teiste lastega suhtlemisel viisakussõnu;
- oskab mängida reeglite järgi;
- viib alustatud mängu lõpuni;
- kasutab mängus rollisuhtlust;
- oskab mängus konflikte lahendada;
- oskab kasutada saadud teadmisi iseseisvates mängudes.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- teab ja järgib mängureegleid;

- oskab mängus kaotada;
- oskab mängus loovalt erinevaid dekoratsioone kasutada;
- oskab kasutada mängus fantaasiat;
- oskab iseseisvalt mängida.

Sisu:

- nii teiste kui oma mängudele hinnangu andmise õpetamine;
- mängu ilmestamiseks asendusvahendite kasutamine;
- mänguvahendite valmistama õpetamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab anda hinnangut nii teiste kui oma mängudele;
- väljendab oma arvamust ning seisukohti ning oskab neid põhjendada;
- oskab mängida reeglite järgi;
- viib alustatud mängu lõpuni;
- oskab kasutada saadud oskusi iseseisvates mängudes;
- omab ühise tegutsemise oskust;
- oskab mängides olla heatahtlik ja teisi arvestav;
- mängib omavalmistatud mänguasjadega, laiendab oma mängu.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

- oskab selgitada kaaslastele mängureegleid;
- suudab rollide jaotamisel kokkuleppele jõuda;
- oskab mängus kaotades oma emotsioone valitseda;
- oskab kasutada mängus mitmesuguseid materjale;
- oskab mängudes oma teadmisi ja oskusi kasutada;
- oskab olla mängudes heatahtlik ja arvestav;
- oskab ehitamises skeeme kasutada;
- oskab mängudes täita juhtrolle;
- teab ja järgib reegleid.

Sisu:

- rollimängude mängimine;
- juhendamise ja skeemide järgi ehitamine;
- skeemide koostamine;
- mängureeglite õpetamine;

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

MÄNG

Mäng on lapse iseseisev, vaba ja spontaanne, üksnes tegutsemisrõõmust ajendatud tegevus. Lapse mängus kajastub õppetöös omandatu ja ka meie igapäevaelu.

Pedagoog toetab teadlikult ja eesmärgistatult lapse arengut:

- õpetades tunnetama oma keha, arendades mõtlemisvõimet;
- luues mänguks vajalikud tingimused ja vahendid;
- kujundades oskust täita mängulisi toiminguid mänguasjadega;
- õpetades jagama mänguvahendeid, jäljendama täiskasvanuid;
- süvendades kõrvuti mängimise oskust ja soodustades üleminekut paarismängult koosmängule.

Mängud jaotatakse:

- vabamängud ehk loovmängud;
- reeglimängud ehk valmismängud.

Mänguliigid:

- Loovmäng: kodumäng, poemäng, arstimäng, juuksurimäng, liiklusemäng. looduslike objektide ja materjalide (puud, kivid, kändid, lehed, tõrud, liiv lumi) loov kasutamine
- Lavastusmäng: erinevad käpik- ja sõrmenukud, kostüümid, lavastamine tuttavate kirjanduspalade põhjal
- Liikumismäng: jooksumängud, hüplemis-, viske- ja püüdmismängud, ronimis- ja roomamismängud, orienteerumismängud, sportmänguelementidega mängud (jalgpall, korvpall)
- Ehitusmäng: ehitamine erineva suurusega erinevast materjalist klotsidega, ehitamine liivast, kividest, okstest, lumest, toolidest, jääkmaterjalidest, ehitamine omal soovil, teatava otstarbe jaoks, fantaasia põhjal, ehitamine juhendi järgi, konstrueerimine
- Õppemäng: mängud mänguasjadega (tornid, esemete liigitamine), lauamängud (lotod, doominod jne.), suulised mängud (äraarvamine, mõistatused) lauamängud, (lotod, memoriin, kabe, male, täringumängud), tähelepanu arendavad mängud, sõna- ja häälikumängud, meeltarendavad mängud (kompimine, haistmine, maitsmine, kuulmine), lükkimine, puhumismängud

4.4.1 LOOVMÄNG

Loovmäng on lapse iseseisva mõtlemise tulemus. Vabamängud tekivad omaalgatuslikult, inspireerituna ümbritsevast maailmast. Mida sisukam on laste igapäevaelu ja avaram nende silmaring, seda rikkam ja mitmekesisem on vabamäng.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5– 3-aastane laps:

- oskab varasematest mängudest tuttavaid mängulisi toiminguid üle kanda uutesse mängudesse;
- suudab oma mängulisi toiminguid sõnadega saata, rikastades sellega mängu sisu;

- tuleb toime mängus rolliga seotud toimingute täitmisega ning valib selleks vajalikke vahendeid;
- oskab koos kaaslasega mängida.

3 – 5-aastane laps:

- oskab väljendada oma fantaasiat;
- oskab mängida erinevate mänguasjade ja –vahenditega, loodusliku– ja ehitusmaterjaliga;
- tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- tuleb toime erinevate rollide täitmisega;
- oskab koos tegutseda;
- oskab kasutada asendus- ja mõttelisi mänguasju.

5 – 6-aastane laps:

- oskab iseseisvalt valida mängu teema ja arendada selle sisu;
- oskab leida mänguks sobivaid mänguasju;
- oskab kasutada olemasolevaid teadmisi ja tuleb toime uute mänguteemade väljamõtlemisega;
- oskab mängus kinni pidada mängulistest suhetest.

6 - 7-aastane laps:

- oskab enne mängu algust kokku leppida mängu teema, sisu, vahendite ja rollide jaotuse;
- oskab olemasolevaid teadmisi kasutada eriteemaliste mängude ühendamisel uueks mänguks ja nende sisu täiustamisel;
- tuleb toime kolme-nelja-liikmelises lasterühmas mängu organiseerimisega;
- on loov ja oskab kasutada asendus- ja mõttelisi asju;
- tuleb mänguasjade valmistamisega ise toime.

4.4.2 LAVASTUSMÄNG

Lavastusmängus kehastab laps mitmesuguseid tegelasi ja kujutab sündmusi. Lavastusmängudeks annavad ainet kirjanduspalad ning mängu sisu ja rollid tulenevad kirjanduspala süžeeist.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastane laps:

- mõistab lavastusmängude sisu;
- oskab tähelepanelikult kuulata ja vaadata;
- suudab kaasa mängida;
- oskab kasutada rollile iseloomulikke kujundlikke vahendeid liigutuste, miimika ja žestide kaasabil;
- tuleb toime eneseväljendusega;
- suudab julgelt esineda;
- oskab väljendada tegelaste emotsioone.

3 – 5-aastane laps:

- tuleb toime lavastusmängu mängimisega talle tuttava kirjanduspala põhjal;

- oskab luua tingimused ja valida ise vahendid, et saaks rolli sisse elada ja ennast väljendada;
- tuleb toime iseseisvalt lavastusmängude süžeede väljamõtlemisega;
- oskab väljendada tegelaste emotsioone.

5 – 6-aastane laps:

- oskab lavastusmängu siduda teiste mänguliikidega ja neid loovalt erinevates tingimustes kasutada;
- oskab tegelaste emotsionaalseid seisundeid väljendada;
- oskab tuttavate kirjanduspalade ja muinasjuttude põhjal mängida;

6 -7-aastane laps:

- oskab omaloomingulisi süžeesid lavastada;
- oskab loovalt kasutada lihtsaid dekoratsioone, erinevaid nukke, endavalmistatud mänguasju, kostüümielemente.

4.4.3 EHITUSMÄNG

Ehitusmäng on loomisprotsess, milles lapsed ehitavad mitmesugusest materjalist (looduslik, mööbliesemed, mänguklotsid, konstruktorid, legod jm) sildu, maju, laevu, autosid, tänavaid, losse jpm.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5– 3-aastane laps:

- tuleb toime asjade, nähtuste võrdlemisega;
- teab temale tuttavate erinevate esemete (klotside) omadusi;
- tuleb toime enesevalitsemisega (on ehitamisel kannatlik).

3– 5-aastane laps:

- tunneb ja oskab nimetada viit-kuut geomeetrilist kujundit;
- teab ja oskab erinevaid materjale ja ehitusdetalle kasutada;
- oskab võrrelda ja ehitistes erinevaid suurusid ja vorme kasutada;
- teab ehituse otstarvet;
- oskab kaaslastega arvestada, kooskõlastab oma tegevusi ühise eesmärgi saavutamiseks.

5 – 6-aastane laps:

- oskab erinevaid ehitusmaterjale loovalt kasutada;
- tuleb toime ehitamisega ettenäitamise või jooniste põhjal;
- oskab ehitada iseseisvalt kasutades oma fantaasiat;
- oskab valida ehituseks olemasolevast sobivaima materjali ning kasutada seda otstarbekalt.

6 – 7-aastane laps:

- oskab kasutada oma ehitusmängudes mitmekesist looduslikku materjali ja objekte;
- tuleb toime keerukamate ehitiste konstrueerimisega;
- oskab kasutada oma konstrueerimisalaseid oskusi iseseisvates ehitusmängudes.

4.4.4 LIKUMISMÄNG

Liikumismängud kuuluvad reeglimängude alla. Liikumismängud arendavad laste aktiivsust, iseseisvust ja omaalgatuslikkust. Laps oskab täpselt täita mängureegleid, püüab kiiresti ning osavalt tegutseda ja mängida mäng lõpuni. Oskab aru saada, et võistkondlik võit eeldab kõikide osavõtjate ühist jõupingutust.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastane laps:

- oskab rütmi tunnetada ja väljendada fantaasiat;
- oskab oma liigutusi teiste lastega kooskõlastada;
- tuleb toime orienteerumisega ruumis.

3– 5-aastane laps:

- saab aru talle õpetatud mängureeglitest, jätab meelde ja täidab neid mängus;
- oskab orienteeruda ruumis ja teatud maa-alal;
- oskab viisakalt ja sõbralikult kaasmängijatesse suhtuda;
- on mängudes täpne ja kiire;
- tuleb toime erisuurustes vahendite kasutamisega;
- saab hakkama lihtsamate liikumismängude iseseisva organiseerimise ja läbiviimisega.

5 – 6-aastane laps:

- oskab liikumismänge omaalgatuslikult mängida;
- on liikumismängudes aktiivne ja iseseisev;
- suudab järgida mängureegleid;
- oskab kaotada, mängides mäng lõpuni;
- oskab loovalt looduslikke objekte ja materjale kasutada.

6 -7-aastane laps:

- tuleb toime tuttavate mängude õpetamisega teistele;
- oskab mängude valikul arvestada ruumi, aega, osavõtjate arvu ja vahendite olemasolu;
- tuleb toime enesevalitsemisega ka juba etteaimatava kaotuse korral, mängides mäng siiski lõpuni;
- oskab iseseisvalt organiseerida liikumismänge arvestades aastaaega, looduslikke ja olustikulisi tingimusi;
- saab hakkama mängude sisu ja reeglite omapoolse täiendamisega;
- oskab tunda rõõmu võistlusmängudes osalemisest ja saab aru, et võistkondlik võit eeldab kõikide osavõtjate ühist jõupingutust.

4.4.5 ÕPPEMÄNG

Õppemängudel on nii õpetuslik ja tunnetuslik kui ka emotsionaalne pool. Õppemängud arendavad lapse sensoorseid ja vaimseid võimeid: vaatlusoskust, esemete võrdlemise oskust, oskust märgata väikesi erinevusi esemete tunnustes, oskust määrata esemete asukoht. Õppemäng annab oskuse mängida rühmas olemasolevaid lauamänge.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastane laps:

- tuleb toime peenmotoorikat nõudvate ülesannetega;
- oskab kasutada didaktilisi mänguasju, et soodustada paarismängu;
- oskab asjade, esemete, nähtuste ära tundmiseks ja kirjeldamiseks erinevaid meeli kasutada.

3 – 5-aastane laps:

- tunneb ja oskab kirjeldada erinevate esemete omadusi (värvus, suurus, materjali omapära);
- on tähelepanelik, oskab mängule keskenduda;
- on mängus otsustusvõimeline;
- oskab kasutada vajadusel erinevaid meeli.

5 - 6-aastane laps:

- oskab kirjelduse põhjal ära tunda tuttavaid esemeid;
- oskab esemeid rühmitada;
- oskab mängida iseseisvalt lauamänge ja teisi eriliike õppemänge väikeste rühmadena.

6 – 7-aastane laps:

- tuleb toime osadest terviku moodustamisega;
- saab hakkama lihtsamate õppemängude õpetamisega kaaslastele;
- oskab mängudes kinni pidada mängulistest suhetest ning tuleb toime mängus kahe kolme erineva rolli täitmisega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused mängus:

1,5-3-aastane laps:

- oskab iseseisvalt mängu valida ja mängumõtteid ellu viia;
- on aktiivne mängukaaslase otsimisel;
- oskab mängida üksteise kõrval;
- oskab mängida paariti ja lühiajaliselt väikeste rühmadena (3-4 last);
- oskab mängida loovmänge (kodu-, rongi-, automängud);
- oskab mängida lihtsamaid rollimänge (lavastusmängud);
- oskab mängida lihtsamaid õppemänge (nelja-viie-osaliste esemepiltide kokkupanemine).

3-5-aastane laps:

- oskab iseseisvalt mängu teema valida ja arendada selle sisu vastavalt oma teadmistele-tähelepanekutele ümbritsevast;
- oskab mängudes peegeldada positiivseid elunähtusi;
- oskab kaaslastega kooskõlastada oma arvamused kasutatavate vahendite ja rollide jaotamises.

5-6-aastane laps:

- oskab mängus kinni pidada mängulistest suhetest ja täita mängus kahte kolme erinevat rolli;
- oskab leida mänguks sobivaid mänguasju;
- oskab ehitusmängudes loovalt erinevaid ehitusmaterjale kasutada;

- oskab lavastusmängudes loovalt lihtsaid dekoratsioone, erinevaid nukke, enda valmistatud mänguasju, kostüümielemente kasutada;
- oskab mängida rühmas olemasolevaid lauamänge (õppemänge).

6-7-aastane laps:

- oskab mängida rühmas olemasolevaid lauamänge (mosaiikmängud, lotod jne);
- oskab mängida rollimänge, suudab rollide jaotamisel kokkuleppele jõuda (kodumäng, koolimäng, kauplusemäng, juuksurimäng, raamatukogumäng, meremäng, automäng jne);
- oskab ehitusmaterjalist keerulisi konstruktsioone (sillad, linnad, autoteed) ehitada;
- oskab mängida liiva ja lumega.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Käesolevas punktis esitatakse Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus nii sisulisest kui ajalisest aspektist lähtuvalt.

1. Õppeaasta

Õppeaasta algab Lasteaias 1. septembril ja kestab kuni järgmise kalendriaasta 31. augustini. Aktiivne õppe- ja kasvatustegevus kestab 1. septembrist 31. maini. Suveperioodil (1. juunist – 31. augustini) toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine. Võimaluse korral viiakse õpetegevused läbi õues.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse alused

- Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast.
- Vastavalt õppekavale toimub õppe- ja kasvatustegevus lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu.
- Teemade planeerimine lasteaias tugineb aastaringile looduses ja rahvakalendri tähtpäevadele.
- Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias jaotub kuueks põhivaldkonnaks, kus õpetaja planeerib ja viib integreeritult läbi erinevaid tegevusi.

Mina ja keskkond

Keel ja kõne

Matemaatika

Kunst

Liikumine

Muusika

- Tegevuse planeerimisel arvestab õpetaja lapse vanuse ja arenguliste iseärasustega.
- Liikumis- ja muusikatundide paremaks planeerimiseks on määratud tegevuse kestus (Tabel 1).
- Vähemalt kord nädalas viiakse liikumistegevused kõikidele vanusegruppidele läbi õues.

Tabel 1 Planeeritud liikumis – ja muusikategevuste kestus

Laste vanus	Tegevuse ajaline kestvus
1 – 3 aastased	10 – 15 min
3 – 6 aastased	25 min
6 – 7 aastased	35 min

- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi. Päevakavas vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava kirjutatakse rühma õppeaasta tegevuskavasse. Päevakavas võib õpetaja teha mõistlikke muutusi laste vajadusi ja arengut arvestades. Koostatud on näidispäevakavad kolmele vanusegrupile - sõim, 3-5 aastased ja 5 - 7 aastased lapsed (Lisa 15).

- Lasteaia õppe- ja kasvatustegevust toetavad läbiviidavad üritused nii rühma kui asutuse tasandil. Õppeaasta ürituste plaan lisatakse lasteaia aasta tegevuskavale, rühmades läbiviidavad üritused on esitatud rühma tegevuskavas. Õppe- ja kasvatustegevuse järjepidevust toetavad lasteaia traditsioonilised üritused (Lisa 1). Ürituste planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtetest, vanemate, laste, personali ja kohaliku omavalitsuse ettepanekutest. Ürituste efektiivsemaks korraldamiseks on vastu võetud ürituste läbiviimise kord (Lisa 2).
- **3. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang**
- Lasteaia õppe- ja kasvatustöö planeerimisel lähtutakse lasteaia õppekavast ja õppeaasta ajalisest korraldusest.
- Igal õppeaastal püstitatakse õppe- ja kasvatustegevusele eesmärgid, mis tulenevad hinnangust eelmise õppeaasta tegevusele. Planeeritud eesmärgid ja vastavad tegevused kajastuvad lasteaia aasta tegevuskavas.
- Töö ja eesmärkide täitmise põhjalik analüüsimine ja hinnangu andmine toimub õppeaasta lõpul pedagoogilises nõukogus. Analüüsist tulenevalt tehakse ettepanekud järgmise õppeaasta tegevussuundade ja eesmärkide osas.
- **4. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang**
- Lähtudes Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, lasteaia õppekavast ja eelmise aasta töö analüüsist koostavad rühmaõpetajad igal aastal rühma tegevuskava. Dokumendi koostamisel arvestavad õpetajad laste vanust ja individuaalseid iseärasusi. Tegevuskava esitatakse vähemalt nädal aega enne uue õppeaasta algust.
- Vastavalt rühma tegevuskavale planeerib rühmaõpetaja tegevusi nädala või kuu kaupa.
- Nädala/kuuplaan vormistatakse asutuses koos välja töötatud blanketile ning esitatakse õppealajuhatajale üle vaatamiseks iga kuu viimasel esmaspäeval.
- Planeerimine on eesmärgipõhine - läbiviidud tegevused ja analüüs fikseeritakse rühmapäevikus, mida täidetakse vastavalt kehtestatud korrale.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide täitmist ja tegevuskava realiseerumist analüüsitakse rühmavestluste käigus üks kord aastas mais. Juunis esitavad rühmaõpetajad kokkuvõtte rühma õppe- ja kasvatustegevusest, hinnangu oma tööle ja ettepanekud õppe- ja kasvatustegevuse täiendamiseks nii rühma kui asutuse tasandil.

6. ÕPPE- JA KASVATUSVALDKONDADE EESMÄRGID JA SISU

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus jaotub vastavalt Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale kuueks valdkonnaks:

- 6.1 **Mina ja keskkond**
- 6.2 **Keel ja kõne**
- 6.3 **Matemaatika**
- 6.4 **Kunst**
- 6.5 **Liikumine**
- 6.6 **Muusika**

Lisaks on õppekavva lisatud valdkond Kombeõpetus ja tunde kasvatus, mis toetab laste väärtuste ja Kiusamisest vabaks projekti väärtuste kujundamist lastes.

Alljärgnevalt esitatakse valdkondade üldeesmärgid ning õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimise põhimõtted igas valdkonnas.

6.1 MINA JA KESKKOND

Valdkonna „Mina ja keskkond” eesmärgid on riiklikus õppekavas:

Laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnateadlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.
- 7) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 8) järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;

Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) **Sotsiaalne keskkond:** mina, minu perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) **Tehiskeskkond:** ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
- 3) **Looduskeskkond:** kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast, mis hõlmab sotsiaalset-, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise-, liikluskasvatust, kombeõpetust ja tunde kasvatus (Koduloolisuse printsiip);

2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima, kogema mängu ja igapäevategevuste kaudu, võimaldades tal ümbritsevat tajuda läbi erinevate meelte ja aistingute: vaadelda, nuusutada ning maitsta, kompida ja kuulata.

- Emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tegustemistahet.
- Suunates last **märkama loodust** enda ümber aitab see lapses kujundada loodusesse austavat suhtumist.
- Suunates lapsi märkama kaaslasti õpib laps suhtuma inimeste erinevustesse sallivalt
- Vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine toetavad laste teadmiste omandamist kõige efektiivsemalt.
- **Vahetu tajumine**, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine toetab lapsel eeldavatate tulemusteni jõudmist.

Teadmisi omandatakse tegutsedes:

- luuakse sotsiaalseks suhtlemiseks soodne keskkond (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus mängus ja töös)
- luuakse olukordi rahvakommete omandamiseks.

3) **lõimitakse erinevaid tegevusi**: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.

- **Eduelamusi** pakkudes kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevatesse (eri rahvusest ja erivajadustega kaaslastega)
- **Üldõpetuslikku tööviisi** rakendades suunatakse last märkama ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma käitumisega kasu tuua.

4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ning märgatust ning kogetust järeldusi tegema:

Üldinimlike väärtuste kujunemine ning terviseõpetuse teemade käsitlemine

- Läbi enda ja ka teiste laste eeskuju luuakse tingimused lauakommete ning tervislike eluviiside õppimiseks.
- Väärtustatakse laste toiduvalikuid ning antakse võimalus harjuda uute maitsetega

5) suunatakse last vahendeid ja materjale säästlikult kasutama ning hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

6.2 KEEL JA KÕNE

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid on riiklikus õppekavas sõnastatud järgmiselt:

Laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtluses;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna „Keel ja kõne” sisu on:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;

- 3) lugemine, kirjutamine ja lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse zanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt. nimekirjade koostamine, joonistustele pealkirja kirjutamine, kirja kirjutamine täiskasvanu abiga)

6.3 MATEMAATIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikes õppekavas:

Laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, erhutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);

- 5) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

6.4 KUNST

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on riiklikus õppekavas:

Laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna “Kunst” sisu on:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et sõiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 6) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtust just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujunemisel aitan kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

6.5 MUUSIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas:

Laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;

- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna “Muusika” sisu on;

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamustele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu “Keel ja kõne”, “Kunst” jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning eakohasust.

6.6 LIIKUMINE

Õppe- kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna “Liikumine” sisu on:

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimalused (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korraldades;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegustamisvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed isikuomadused;
- 4) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;

- 5) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimise, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo – ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Järgnevalt on eraldi välja toodud vanuserühmiti kombeõpetuse ja tundekasvatuse eesmärgid. Kombeõpetust ja tundekasvatust viiakse läbi lõimitult erinevatesse tegevustesse.

6.7 KOMBEÕPETUS JA TUNDEKASVATUS

Väärtuste kujundamiseks tehakse erinevaid kombeõpetuse ja tundekasvatuse tegevusi.

Pedagoog toetab teadlikult ja eesmärgistatult lapse arengut:

- kujundades viisaka suhtlemise oskust ja eetilisi tundmusi;
- süvendades suhtlemisioskust igapäevaelu erinevates olukordades;
- õpetades väljendama oma tundeid ja arvestama kaaslaste tunnetega;
- kujundades positiivset enesehinnangut;
- õpetades kasutama teiste poole pöördumisel viisakusvorme.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5-3-aastane laps

- teab, mis on lasteaed ja millised on kodu ja lasteaia erinevused;
- tunneb rühma õpetajaid ja mängukaaslast;
- teab, et mänguasju tuleb mängukaaslastega jagada;
- teab, et teisele lapsele ei tohi haiget teha;
- teab, kus on tema isiklikud asjad;
- oskab asetada riideid oma kappi ja toolile.
- teab, et pärast mängu tuleb asjad õigesse kohta tagasi panna;
- oskab paigutada vahendid selleks ettenähtud kohta;
- oskab öelda *aitäh* ja *palun*;
- oskab öelda *tere* ja *head aega*;
- teab mõistet sõber, oskab nimetada oma sõbra nime;
- teab, et sõbraks võib olla ka mõni loom;
- teab, et teisi lapsi tuleb aidata;
- oskab tunnustada teist last, tehes talle pai;
- oskab lohutada teist last, tehes pai või kalli-kalli;
- oskab ise mänguasjad riiulile asetada;
- teab mõisteid määratud – must, puhas – korralik;
- teab, et koosmängides tuleb mänguasju ka sõbrale loovutada.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- tunneb rühmareegleid;
- teab häid ja halbu iseloomuomadusi;
- oskab olla kaaslaste vastu sõbralik, abivalmis, kannatlik;
- oskab öelda tere, head aega, palun.

3-5-aastane laps

- teab rühmareegleid;
- teab viisakusväljendeid, kasutab neid kõnes;
- teab, kui on käitunud valesti, oskab andeks paluda ja andestada;
- oskab arvestada teiste lastega;
- teab oma ees- ja perekonnanime, oskab ennast tutvustada;
- teab oma pereliikmete nimesid, suhtub vanematesse inimestesse austusega;

- oskab hoida enda ümber puhtust ja korda;
- oskab tunda ja väljendada rõõmu;
- oskab käituda tänaval;
- oskab bussis viisakalt käituda;
- teab, missugune peab olema õige sõber;
- oskab oma kodu ja kodukohta kalliks pidada;
- oskab lohutada kurba mängukaaslast;
- teab, kuidas käituda, et sind sõbraks peetakse;
- oskab väljendada sõnades kurbust ja rõõmu;
- oskab jutustamisel/vestluses oodata oma järjekorda;
- teab, kuidas viisakalt võõraste inimestega käituda;
- oskab täiskasvanule oma soove arusaadavalt väljendada.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab käituda nii lasteaias kui väljaspool seda;
- väljendab rõõmu, kurbust, oskab leida oma tunnete seletust;
- teab oma ees- ja perekonnanime;
- teab oma pereliikmete nimesid;
- suhtleb viisakalt, ootab oma kõne järjekorda;
- teab viisaka käitumise reegleid ja kasutab viisakussõnu.

5–6- aastane laps

- teab rühmareegleid;
- teab ja tunneb oma rühmakaaslast ja õpetajaid nimepidi;
- oskab põhjendada oma käitumist ja hinnata rühmakaaslaste käitumist;
- oskab mängides kaaslastega arvestada;
- oskab väljendada tundeid oma pere suhtes;
- oskab suheldes täiskasvanutega viisakalt käituda;
- tunneb lauakombeid;
- teab tundeid väljendavaid omadussõnu;
- saab aru erinevatest tundeid väljendavatest žestidest ja miimikast;
- oskab kirjeldada häid ja halbu iseloomujooni;
- oskab kiita ja tunnustada oma sõpra;
- oskab viisakalt suhelda;
- teab tüdrukutele ja poistele omaseid iseloomujooni, oskab neid kirjeldada;
- teab, kuidas käituda poes;
- oskab kaaslaste suhtes tähelepanelik olla;
- oskab lugupidada oma emast, suhtub temasse tänutunde ja hellusega;
- oskab vajadusel abi paluda.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- oskab hinnata oma käitumist ja tegemisi;
- oskab põhjendada oma ettepanekuid ja nõudmisi; on omandanud iseseisvuse, organiseerituse, püüdlikkuse ja otsustavuse alged;
- tunneb lauakombeid.

6–7- aastane laps

- teab ja järgib rühmareegleid;
- teab ja tunneb oma rühmakaaslast ja lasteaias töötavaid inimesi nimepidi;
- oskab viisakalt käituda ühistranspordis, pakkuda vanematele inimestele istet;

- oskab olla kannatlik oma järjekorda oodates;
- teab oma vanavanemaid ja suhtub neisse austusega;
- oskab lahendada konflikte, olles tasakaalukas;
- oskab väljendada tundeid: rõõm, kurbus, kaastunne, hellus;
- teab, kuidas teisele inimesele rõõmu valmistada;
- oskab suhtuda hoolivalt loomadesse; teab, kuidas nende eest hoolitseda;
- teab, kuidas käituda oma koduloomadega rahvarohketes kohtades;
- oskab märgata kaaslaste juures head;
- oskab tuua esile sõbra head iseloomujooned;
- teab, kuidas käituda teatris, kontserdil;
- teab, kuidas käituda kohvikus;
- teab lauakombeid, oskab lauda katta;
- oskab külalisi vastu võtta;
- teab oma kodust aadressi;
- oskab märgata abivajajat, oskab vajadusel abi kutsuda.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

- suhtleb viisakalt nii tuttavate kui võõrastega;
  - oskab käituda igapäevaelu erinevates olukordades;
  - suhtub endasse positiivselt; oskab väljendada oma tundeid;
  - arvestab kaaslaste tunnetega;
  - hoiab endas ja enda ümber puhtust ja korda;
  - oskab näha sõbra tegudes head ja ilusat;
  - kasutab viisakussõnu *palun, tänan, vabandust*, vajadusel oskab abi paluda;
- tunneb lauakombeid, oskab kasutada nuga ja kahvlit;
- oskab mänguasju ja töövahendeid asetada oma kohtadele, hoiab korras töö- ja mängukoha.

Sisu:

- viisakusvormide ja viisaka käitumise õpetamine (teretamine, tänamine, palumine, kellegi kutsumine, andeks andmine ja palumine jne);
- oma täisnime, pereliikmete nimede, aadressi õpetamine;
- jutustamisoskuse arendamine, oma kogemustest rääkimine;
- viisakusreeglite õpetamine, üksteise ärakuulamine;
- viisaka suhtlemise õpetamine (abi palumine ja andmine, telefonile vastamine, selgituste andmine, oma kõnejärjekorra ootamine);
- vestlemine, pakkudes lapsele võimalust rääkida oma tunnetest, mõtetest, arvamustest, kogemustest.

7. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

Järgnevalt esitatakse lähtuvalt lasteaia vanuselisest koosseisust laste arengu eeldatavad tulemused.

7.1 KAHE-AASTASED LAPSED

Mina ja keskkond

Eeldatavad tulemused:

Mina:

- Teab enda eesnime
- Suudab näidata sõrmedel enda vanust täiskasvanu abiga
- Teab, kas ta on poiss või tüdruk

Perekond ja sugulased:

- Oskab nimetada pereliikmeid ema, isa, õde, vend
- Teab ema ja isa nime

Kodu:

- Oskab vastata täiskasvanu abiga lihtsatele küsimustele kodu ja pere kohta

Lasteaed:

- Teab täiskasvanu abiga oma lasteaiaühma nime
- Suudab leida täiskasvanu abiga oma kapi, voodi ja käterätiku rühmas

Ametid, elukutsed, tööd:

- Saab hakkama lihtsamate töövõtete matkimisega
- Suudab asetada täiskasvanu suunamisel töövahendid oma kohale

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Suudab täiskasvanu abiga nimetada Eesti lipu värve

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Saab aru erinevate tähtpäevade tähistamise tavadest

Üldnimelikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Suudab meeldetuletamisel tänada, paluda, tervitada ja hüvasti jätta

Sõprus, abivalmidus:

- Oskab täiskasvanu toel haiget saanud sõpra lohutada

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Suhtumine erinevustesse

Ehitised

- Tunneb ära oma kodumaja

Kodumasinad

Sõidukid

- Suudab küsimise korral osutada nimetatud sõidukile (pildil), nt auto, buss, laev

Jäätmed

- Saab hakkama täiskasvanu suunamisel prügi prügikotti/korvi toomisega

Tervise väärtustamine

Hammaste tervis

- Saab täiskasvanu abiga hakkama hammaste harjamisega

Tervislik toitumine

Inimkeha tundmine

- Suudab osutada küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele

Ohutus ja turvalisus

- Teab mõnda ohtu ruumis (tuline pliit)

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

- Suudab osutada küsimise korral lillele, puule, rohule

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Suudab osutada täiskasvanu küsimise korral vastava looma pildile
- Teab, mis häält teevad lehm, lammas, siga, kass, koer

Putukad, erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab nimetada või näidata pildilt lepatriinut, sipelgat

Taimed: erinevad kavukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

- Suudab eristada paarile tuntumale puu- ja köögivilja välimuse järgi

Õõ ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Suudab täiskasvanu abiga nimetada ilmastikunähtusi (sajab vihma, paistab päike)

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Teab, et prügi visatakse kokkulepitud kohta

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Teab täiskasvanu toel valgusfoori värve (punane, kollane, roheline)

Liiklusmärgid

Sõidukid

Helkur, turvatool ja vöö

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Saab hakkama täiskasvanuga suhtlemisega esemetega tegutsemise ajal
- Suudab eelistada suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut
- Oskab kasutada suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega
- Suudab vastata täiskasvanu küsimustele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1 – 2 sõnalise ütlusega

Grammatika:

- Oskab kasutada tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid
- Oskab kasutada üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre)
- Oskab kasutada sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu 2 – 3 vormis
- Suudab väljendada kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht, subjekti – objekti suhe

Sõnavara:

- Oskab kasutada oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis
- Oskab kasutada nimi- ja tegusõnu (nt näu, anna, opa), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii)
- Suudab mõista sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras

Hääldamine:

- Suudab hääldada õigesti mõnda üksikut lühikest sõna
- Suudab hääldada sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt *a, e, I, o, u, p, m, t, l*.

Kirjalik kõne:

- Saab hakkama koos täiskasvanuga pildiraamatute vaatamisega, osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta

Matemaatika

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Oskab rühmitada esemeid ühe sarnase tunnuse järgi (suurus, pikkus, värvus, kuju) järgi hulgaks.
- Suudab leida erinevate esemete hulgast *palju* ja üks
- Saab hakkama asjade kolme piires loendamisega ning küsimusele *mitu on?* vastamisega

Suurused ja mõõtmine:

- Oskab näha ja leida esemetes erinevusi (suur – väike)

Geomeetrilised kujundid:

- Suudab leida samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel
- Suudab eristada kompimise – veeretamisega ümmargusi ja kandilisi esemeid (ring – ruut)

Orienteerumine ajas:

- Saab hakkama ööle ja päevale iseloomulikust vestlemisega ning suudab matkida tegevusi mängus

Orienteerumine ruumis:

- Suudab orienteeruda oma kehal ja näitab, mis asub ülal, all, ees, taga

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine:

- Suudab leoda samasuguse eseme värvi alusel
- Tunneb põhilisi vorme (ring, ruut)
- Suudab käes hoida pliatsit, pintsli
- Oskab katta värviga etteantud šablooni kas švammiga trükkides või laia pintsliga
- Suudab näpistada pehmest voolimismassist tükke
- Saab hakkama illustratsioonide vaatamisega koos täiskasvanuga ja pildile osutamisega

Muusika

Eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Suuda kaasa laulda lühikesi muusikalisi fraase
- Saab hakkama koos lasterühma ja täiskasvanuga laulmisega

Muusikalis-rütmiline liikumine:

- Oskab lihtsamaid tantsuliigutusi (paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine)

Muusika kuulamine:

- Tunneb rõõmu kuulatavast muusikapalast

Pillimäng:

- Suudab mängida õpetajaga ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi)
- Tunneb tutvustatud pille.

Liikumine

Eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

- Suudab ronida ja roomata üle ja läbi väikeste takistuste
- Saab hakkama piiratud pinnal kõndimisega
- Suudab säilitada kõndides ja joostes sihi
- Saab hakkama palli käes hüpitamisega ja selle suunda jälgimisega

Liikumismängud:

- Suudab mängida koos juhendaja ning kaaslastega liikumismänge

Spordialad:

- Suudab sooritada ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi
- Saab hakkama veereva palli järel jooksmisega
- Saab hakkama kelgul istumisega ja tasakaalu hoidmisega mäest laskudes

Tants ja rütmika:

- Oskab kasutada liikudes rütmipille juhendaja abil
- Saab hakkama juhendaja abil liikumisega muusika järgi

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Suudab mängida vabamängus mõnda aega iseseisvalt

7.2 KOLME-AASTASED LAPSED

I Valdkond **Mina ja keskkond**

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

- Suudab öelda küsimise korral oma ees- ja perekonnanime
- Suudab vastata õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk
- Suudab öelda küsimise peale oma vanuse aastates või näitab seda sõrmedel

Perekond ja sugulased:

- Oskab nimetada pereliikmeid: ema, isa, õde, vend
- Teab õdede ja vendade nimesid

Kodu:

- Saab hakkama küsimustele vastamisega oma kodu ja perekonna kohta

Lasteaed:

- Oskab nimetada oma rühma nime
- Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, jm)
- Oskab nimetada rühmas olevaid esemeid
- Suudab öelda küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed
- Tunneb peamisi rühma reegleid

Ametid, elukutsed, tööd:

- Oskab nimetada pereliikmete koduseid toimetusi
- Suudab matkida lihtsamaid töövõtteid
- Saab hakkama töövahendite asetamisega kokkulepitud kohta

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Suudab osaleda vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel
- Eristab Eesti lippu nähes erinevate värvide hulgast Eesti lipu värvid

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Oskab eristada oma sünnipäevast
- Suudab nimetada küsimise korral pühadega seotud tegevusi

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Teab mõistete hea ja paha tähendust
- Suudab meeldetuletamisel tervitada, jätta hüvasti, paluda ja tänada
- Oskab vabandada täiskasvanu meeldetuletamisel
- Oskab nimetada, mis meeleolu tal on (rõõmus, kurb, pahane)
- Oskab nimetada, mis teeb tal meele rõõmsaks/kurvaks/pahaseks

Sõprus, abivalmidus:

- Suudab küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid
- Oskab märgata kurba last
- Oskab täiskasvanu toel kurba või haiget saanud kaaslast lohutada

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus.

Suhtumine erinevustesse.

- Suudab õpetaja suunamisel märgata ja suhtuda sallivalt inimeste välisesse erinevustesse

Ehitised:

- Tunneb ära oma kodu, lasteaia ning tuttavad teenindusasutused (kauplus, bensiinijaam jm)

Kodumasinad:

- Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, külmkapp, pliit, televiisor jne)

Sõidukid

- Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, laev, lennuk, buss, troll, tramm)

Jäätmed

- Suudab leida loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast)

Tervise väärtustamine:

Hammaste tervis:

- Saab hakkama hammaste harjamisega täiskasvanu abiga
- Teab hammaste hooldamise vahendeid
- **Tervislik toitumine**
- Oskab nimetada toiduaineid

Inimkeha tundmine

- Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust (funktsiooni)

Ohutus ja turvalisus

- Teab esemeid, mis võivad olla ohtlikud

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemed ja putukad

- Tunneb looduses olemisest rõõmu
- Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud

Loomad:erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi
- Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu
- Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (metsloomad, koduloomad)

Putukad:

- Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, mesilane, kärbes, sääsk vm)

Taimed:erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:

- Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi
- Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli

Õö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

- Oskab küsimise korral eristada ööd (on pime) ja päeva (on valge)

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

- Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (lumesadu, on külm; suvel on soe)

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab vihma, sjaab lund, päike paistab, puhub tuul)

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

- Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks soojust, valgust ja toitu

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Teab valgusfoori tuledes tähendust (punane, kollane, roheline)
- Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee)

Liiklus:

- Teab, et liiklusmärgid aitavad ohutult liigelda
- Teab, et jalgrattaga sõites tuleb kanda kiivrit

Helkur, turvatool ja vöö

- Teab helkuri kasutamise vajalikkust

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Suudab osaleda dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem, kui ühe lausega
- Oskab kasutada erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist
- Saab hakkama enda või kaaslase tegevuse 1 – 2 lausega kommenteerimisega
- Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega
- Suudab lugeda peast peast või korrata järele 1 – 2 realist luuletust

Grammatika:

- Mõistab ning kasutab tuttavas olukorras ja tegevuses 3 – 5 sõnalisi lihtlauseid
- Oskab kasutada kõnes õigesti enamikku käändvorme
- Oskab kasutada kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi
- Oskab kasutada kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme
- Oskab kasutada kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima)

Sõnavara:

- Oskab kasutada nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi
- Oskab kasutada tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta on ise kokku puutunud
- Oskab kasutada kõnes värvust, suurust ja hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu

Hääldamine:

- Oskab kasutada oma kõnes tuttavaid 1 – 2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- Suudab hääldada õigesti enamikke häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü)

Kirjalik kõne:

- Suudab vaadata üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte
- Suudab kuulata sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste
- Eristab kuulmise järgi tuttavaid, häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (pall – sall, kass – tass, uba – tuba)

Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Suudab otsustada, kas nimetatud ese kuulub/ei kuulu moodustatud hulka
- Saab hakkama paaride moodustamisega (üksteisega vastavusse seadmisega, esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju e võrdselt)
- Saab hakkama 5 piires loendamisega ja tunneb arvude rida 5 ni

Suurused ja mõõtmine:

- Suudab võrrelda (järjestab) kahte eset suuruse (*suurem – väiksem*), pikkuse (*pikem – lühem*), laiuse (*laiem – kitsam*) järgi ning kasutada mõisteid

Geomeetrilised kujundid:

- Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest, tänavalt

Orienteerumine ajas:

- Oskab leida aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses)
- Eristab ööd ja päeva (kirjeldab tegevusi)

Orienteerumine ruumis:

- Suudab määrata teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: *ülal, all, ees, taga*

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

- *Tunneb kunstitegevusest rõõmu*
- Suudab leida kritselduste hulgast nimetuse andmist ja loo jutustamist väärivaid kujutisi
- Suudab leida ümbritsevast juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi

Kujundamine:

- Saab hakkama täppidega, joontega ruumiliste ja tasapinnaliste esemete tegemisega

Voolimine:

- Suudab õpetajat jäljendades muljuda ja näpistada, rullida ja veeretada voolimismaterjale
- Suudab teha sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid

Joonistamine:

- Suudab teha iseseisvalt jämedate joonistusvahenditega erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni) püsides paberi piirides

Maalimine:

- Oskab teha pintsliga erineva suunaga jooni, teha täppe ning katta pindu
- Saab hakkama näpüvärvidega sõrmede ja kogu käega trükkimisega
- Suudab vajutada jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga

Meisterdamine:

- Saab hakkama iseseisvalt pehme paberi kortsutamise ja paberist tükkide rebimisega
- Suudab katta aluspinna liimiga, puistata sellele erinevaid objekte ja liimida kujundeid

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Suudab vaadelda pilte, näidistoid ja raamatuillustratsioone ning vastata küsimustele
- Suudab näidata teistele oma tööd kui kunstiteost ja rääkida sellest

---

Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Suudab õpetajaga kaasa laulda
- Saab hakkama laulude esitamisega (plaksutab või laulab kaasa)

Muusikalis- rütmiline liikumine:

- Suudab liikuda koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jook, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega)

Muusika kuulamine:

- Oskab reageerida emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt)

Pillimäng:

- Suudab muusikat kuulates, liikudes ja lauldes mängida kaasa pulssi või rütmi kehapiiril, kõlapulkadel, ranndmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

Liikumine

Eesmärgid ja eeldatavad tulemused:

Liikumisteadmised:

- Suudab leida õpetaja korraldusel teiste riide hulgast võimlemise riided
- Oskab arvestada rühmakaaslastega aktiivses tegevuses

Põhiliikumised:

- Suudab sooritada põhiliikumisi
- Suudab säilitada liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal

Liikumismängud:

- Suudab mängida matkiva sisuga 1 – 2 reeglita kõnni ja jooksumänge
- Suudab mängida iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu

Spordialad, võimlemine:

- Suudab sooritada võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega
- Saab hakkama harjutuste tegemisega ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega
- Saab hakkama kiirust ja painduvust arendavate harjutuste tegemisega

Spordialad: kelgutamine, ujumine:

- Saab hakkama tühja kelgu vedamisega
- Suudab sõita kelguga iseseisvalt nõlvakust alla
- Saab hakkama suuskadel otsesuunas sõitmisega

Tants ja rütmika:

- Suudab kõndida, joosta ja hüpelda rütmiliselt muusika järgi
- Suudab sooritada õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos

Vaba aeg ja looduses liikumine:

- Suudab õpetajaga või vanematega looduses matkata
- Suudab kaasa teha kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis

7.3 NELJA-AASTASED LAPSED

Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

- Oskab küsimise korral öelda oma nime, perekonnanime ja vanuse

Perekond ja sugulased:

- Teab pereliikmete nimesid (ka vanaema ja vanaisa)

Kodu:

- Suudab kirjeldada pereliikmete tegevusi kodus

Lasteaed:

- Teab enda rühmas õpetajate ja õpetaja abi nimesid

Ametid, elukutsed, tööd:

- Saab hakkama küsimuste toel arsti, politseiniku, koka ja tuletõrjuja tööde kirjeldamisega

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Teab oma kodulinna/asula nime

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Tunneb Eesti lippu
- Tunneb ära Eesti hümnid
- Tunneb rahvuslindu ja lille

Üldnimelikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Oskab teretada, hüvasti jätta, paluda ning tänada
- Suudab täita täiskasvanu meeldetuletamisel lauakombeid

Sõprus, abivahendid:

- Suudab lojutada kurba või haiget saanud kaaslast
- Suudab jagada mänguasja kaaslasega
- Oskab vabandada iseseisvalt, meeldetuletuseta

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Suhtumine erinevustesse

- Teab, et inimesed räägivad erinevates keeltes
- Teab, et inimesed erinevad oma nahavärvi poolest
- Teab, et inimestel on tervisest tulenevalt erinevad abivahendid (ratastool, prillid, kepp)

Ehitised

- Oskab nimetada maja osi ja nende vajalikkust (katus, aken, uks, trepp jm)

Kodumasinad

- Teab lihtsamate kodumasinade otstarvet

Sõidukid

- Tunneb ühistranspordivahendeid (buss, troll, tramm, rong)

Jäätmed

- Teab, et prügi sorteeritakse

Tervise väärtustamine

- Teab, et spordi tegemine on kasulik

Hammaste tervis

- Mõistab hammaste hooldamise tähtsust
- Oskab iseseisvalt hambaharja kasutada

Tervislik toitumine

- Mõistab tervisliku toitumise tähtsust (tervisepüramiid)

Inimkeha tundmine

- Teab tüdruku ja poisi erinevusi
- Oskab nimetada kehaosi ja nende vajalikkust

Ohutus ja turvalisus

- Oskab õnnetuse korral pöörduda täiskasvanu poole
- Teab, et võõra inimesega ei tohi kaasa minna
- Teab koduseid ohuallikaid (kuum vesi, gaasipliit)

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

- Tunneb mõnda lasteaia hoovis kasvavat lille ja puud
- Oskab eristada puud ja põõsast
- Oskab nimetada mõnda seent

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab nimetada mõnda tuttavat looma või lindu, kirjeldada tema eripära
- Putukad:

- Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas – sipelgapesa

Taimed, erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:

- Oskab nimetada ja kirjeldada mõnda tuttavat puud, lille, puu- ja köögivilja

Õõ ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

- Teab, mida tehakse öösel ja mida päeval

Aastajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

- Suudab jutustada küsimuste toel aastaegadele iseloomulikest tegevustest inimeste ja loomade elus

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Oskab kirjeldada erinevaid ilmastikunähtuseid täiskasvanu küsimuste abil

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Teab, miks tuleb vett säästlikult kasutada.
- Oskab looduses käies puhtust hoida (ei viska prügi metsa, maha)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

- Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust

Liiklusmärgid

- Teab lihtsamate liiklusmärkide tähendusi (ülekäigurada, jalgte, “stop”)

Sõidukid

- Teab liiklusvahendite erinevusi ning otstarbeliste sõidukite ülesandeid

Helkur, turvatool ja vöö

- Teab turvatooli ja turvavöö vajalikkust sõidukis
- Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Suudab algata ise aktiivset suhtlust
- Saab hakkama eakaaslastega suhtlemisega koostevuses

- Oskab täiskasvanult küsida teda ümbritsevate asjade kohta
- Saab hakkama enda ja kaaslaste tegevuste kommenteerimisega (räägib, mida tehti) 2 – 3 lausega
- Oskab rääkida 2 – 3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest
- Oskab jutustada pildiseeria järgi, öeldes ühe pildi kohta ühe lause

Grammatika:

- Oskab kasutada kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid
- Oskab kasutada kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid
- Oskab kasutada kõnes tegusõna lihtmineviku vorme (sõitis, laulsid)

Sõnavara:

- Mõistab ja oskab kõnes kasutada nii üld kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask – puud)
- Oskab kasutada kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool)
- Oskab kasutada kõnes mõningaid liitsõnu

Hääldamine:

- Oskab kasutada oma kõnes tuttavaid 2 – 3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- Suudab hääldada sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, -lt, -mp)

Kirjalik kõne

- Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti
- Suudab matkida lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga

Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine:

- Oskab rühmitada esemeid hulkadesse ühe tunnuse alusel
- Suudab moodustada paare
- Saab hakkama arvude loendamisega 10 ni, arvude rida tunneb 7 ni

Geomeetrilised kujundid:

- Tunneb kolmnurka, nelinurka ja ruutu, oskab leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast

Orienteerumine ajas:

- Oskab kirjeldada sündmusi, mis toimusid täna (hommikul, päeval, õhtul)

Orienteerumine ruumis:

- Teab vasakut ja paremat poolt oma kehal (vasak – parem käsi/jalg)

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

- Oskab jutustada oma pildidel enamasti enda kogetud sündmusi väljendavaid tegevusi
- Tunneb enda ümbruses lisaks põhivärvustele ka pruuni, musta, oranži ja roosat värvi

Kujundamine:

- Saab hakkama täiskasvanu juhendamisel lihtsa mustriga koostamisega
- Suudab kujundada täiskasvanu abiga tähtäevakaardi

Voolimine:

- Oskab muuta voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja muljudes
- Suudab luua nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes soovitud esemeid
- Oskab ühendada kaks voolitud detaili omavahel

Joonisamine:

- Saab hakkama töövahendite (pliiatseid, pintsleid) käes õigesti ja kindlalt hoidmisega
- Oskab joonistada äratuntavalt tuttavaid objekte, inimesi, ümbritsevat

Maalimine:

- Suudab käsitseda värve ja pintsli, katta pindu

Meisterdamine:

- Oskab lõigata etteantud joone järgi kujundeid
- Saab hakkama väljalõigatud kujundi liimiga katmisega ning kujundite liimimisega
- Suudab rebida paberist laiu ribasid

Kunsti vaatamine, vestlused kunstist:

- Oskab vaadelda raamatuillustratsioone, avaldada nende kohta arvamust
- Oskab jutustada oma valminud kunstitöödest

Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Suudab laulda rühmaga samas tempos
- Oskab peast laulda lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule

Muusikalis-rütmiline liikumine:

- Suudab väljendada muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega)
- Oskab tantsida, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoetõõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis)
- Saab hakkama laulumängudes osalemisel

Muusika kuulamine:

- Suudab kuulata laulu ja muusikapala
- Oskab väljendada emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrasteid meeleolusid liigutuste ja liikumisega
- Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule

Pillimäng:

- Saab hakkama rütmipillidel mängimisega (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, panadeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks
- Eristab kuulates neid tämbri järgi

Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

- Saab hakkama põhiliikumiste sooritamisega kombinatsioonides ja õpitud harjutustes
- Suudab teha koordineeritud, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi

Liikumismängud:

- Oskab mängida 2 – 4 reeglita liikumismänge
- Suudab pingutada end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel

Spordialad, võimlemine:

- Saab hakkama juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni sooritamisega
- Suudab hoida oma kohta erinevas rivistuses: kolonnis, ringis, viirus

Spordialad, kelgutamine:

- Oskab kasutada suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge

Spordialad, ujumine:

- Oskab kasutada sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudleid)

Tants ja rütmika:

- Suudab imiteerida liigutusi muusika järgi
- Saab hakkama plaksutamise ja liikumisega vastavalt rütmile

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Suudab iseseisvalt mängu alata
- Oskab iseseisvalt lasteaia õuealal tegutseda

7.4 VIIIE-AASTASED LAPSED

Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

- Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo

Perekond ja sugulased:

- Oskab kirjeldada oma perekonda (pereliikmed, onu, tädi; pereliikmete nimed ja perekonnanimed)

Kodu:

- Suudab kirjeldada oma kodu: eramu, korter, talumaja
- Oskab nimetada kodu asukoha linnas (tänav, linna nimi) maal (talukoha nimi)
- Suudab kirjeldada pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas

Lasteaed:

- Oskab nimetada oma lasteaia nime
- Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu
- Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi
- Teab oma, võõra ja ühise tähendust

Ametid, elukutsed, tööd:

- Oskab nimetada vanemate ameteid
- Oskab kirjeldada üldtuntud elukutseid oma kodukohas
- Suudab loetleda üldtuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid
- Suudab põhjendada mängu- või töökoha korrastamise vajalikkust

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid
- Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp
- Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Oskab kirjeldada tähtpäevi perekonnas
- Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (mardipäev, kadripäev, vastlad) ning nendega seotud tegevusi

Üldnimelikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Teab mõistete *õige* ja *vale* tähendust
- Teab üldtuntud viisakusreegleid
- Tunneb ja järgib lauakombeid

Sõprus, abivalmidus:

- Oskab nimetada küsimise korral sõbra positiivseid omadusi
- Oskab sõpra lohutada ja täiskasvanu toel abistada
- Oskab andeks anda ja leppida

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- Oskab märgata kaaslast ja teistega arvestada
- Oskab sõnadega väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure, pettumus, kurbus, solvumine)
- Oskab märgata ebasoovitavat /kiusamiskäitumist ja julgeb sellest täiskasvanule rääkida

Suhtumine erinevustesse

- Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat)

Ehitised

- Suudab kirjeldada kodumaja eripära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus
- Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet
- Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid

Kodumasinad

- Suudab kirjeldada kodumasinaid ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte

Sõidukid

- Oskab kirjeldada erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet

Jäätmed

- Suudab kirjeldada, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse

Tervise väärtustamine

- Oskab nimetada tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, puhkus, mäng, hea tuju, head suhted)

Hammaste tervis

- Oskab pesta hambaid täiskasvanu juhendamisel
- Oskab nimetada hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarst)

Tervislik toitumine

- Oskab nimetada toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev

Inimkeha tundmine:

- Teab, et inimesel on luustik, lihased, veresooned

Ohutus ja turvalisus

- Suudab nimetada kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised)
- Oskab nimetada ohtlike tegevusi (mängimine ohtlikes kohtades, kiivrita rattasõit, maanteel jooksmine)

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemed ja putukad

- Oskab nimetada oma kodukoha olulisimat veekogu (meri, jõgi, järv)
- Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Teab, mida söövad tuntumad putukad (mesilane, rohutirts, lepatriinu)

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:

- Oskab kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.
- Teab taime osi (juur, vars, õis)

Õö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

- Eristab ning oskab nimetada päeva ja ööd inimese tegevuse ning muutuste kaudu taimede ja loomade käitumises

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

- Teab aastaaegu (kevad, suvi, sügis, talv)

- Oskab välja tuua inimeste iseloomulikke tegevusi suvel, sügisel, talvel ja kevadel

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Oskab nimetada ja kirjeldada ilmastikunähtusi
- Mõistab õhu vajalikkust ja kasutamist

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (ei lase veel niisama kraanist voolata)
- Mõistab, et elektrit on vaja kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

- Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, õhku ja vett

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Teab, kuidas sõiduteed ületada
- Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval)

Liiklusmärgid

- Teab enamlevinud liiklusmärkide tähendusi

Helkur, turvatool ja vöö:

- Teab, miks on oluline sõidukis kinnitada turvavöö

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Suudab algatada ja jätkata täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi?)
- Oskab kasutada rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust
- Oskab õigesti kasutada mõningaid viisakusväljendeid
- Suudab kirjeldada täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust
- Suudab kuulnud teksti sisu edasi anda täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausetega
- Oskab jutustada nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3 – 5 lausega (mida ta tegi kodus pühapäeval)
- Suudab peast lugeda kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi
- Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega

Grammatika:

- Oskab kõnes kasutada lihtsamaid põimlauseid
- Oskab kõnes kasutada nud- ja tud- kesksõnu (söödud- söönud)
- Oskab kõnes kasutada omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem-kõige suurem)
- Oskab kasutada tingivat kõneviisi (mängisin – mängiksin)
- Suudab ühildada sõnu arvus (karud söövad) ja(ilusale lillele; punase palliga)
- Oskab kasutada kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel)

Sõnavara:

- Oskab kõnes kasutada mõningaid vastandsõnu
- Oskab kõnes kasutada mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav)
- Oskab kõnes kasutada aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö

- Suudab moodustada vajaduse korral sõna uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja)

Hääldamine:

- Suudab hääldada kõiki emakeele häälikuid
- Suudab hääldada õigesti 3 – 4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu
- Suudab hääldada õigesti kõiki häälikuühendeid 1- 2 silbilistes sõnades
- Suudab hääldada õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. (taburet, banaan, diivan)

Kirjalik kõne:

- Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades
- Oskab kuulata ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)
- Suudab kirjutada õigesti tuttavaid sõnu trükitähtedega (oma nime)

Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Oskab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on posid ja tüdrukud) rühmitada
- Suudab esemete hulki paardesse seades võrrelda ning otsustada, mida on rohkem kui – vähem kui
- Saab aru arvureast 1-10 ni

Suurused ja mõõtmine:

- Suudab järjestada esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam)
- Suudab järjestada 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi

Geomeetriselised kujundid:

- Oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ning erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast

Orienteerumine ajas:

- Teab ööpäeva osi hommik- päev – õhtu – öö, kirjeldab sündmusi ja tegevusi eile – täna – homme

Orienteerumine ruumis:

- Suudab määrata enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (olen tahvli ees)
- Oskab määrata vasakut ja paremat poolt

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

- Suudab kujutada naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega
- Oskab jutustada oma piltidel nii tuntud asjadest kui ka oma fantaasiatest
- Oskab kasutada emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt
- Oskab võrrelda heledamaid ja tumedamaid värvitoone

Kujundamine:

- Saab hakkama elementidest lihtsa kordusskeemiga mustririba koostamisega eseme ääri kaunistamiseks

Voolimine:

- Oskab õõnestada ümarvorme pöidlaga süvendit vajutades
-

- Suudab ühendada mitu voolitud detaili omavahel

Joonistamine:

- Suudab jooni ja kujundeid ühendades joonistada sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks
- Suudab joonistada ning värvida pindu viltpliiatsitega, kriitide ja söega
- Oskab joonistusvahendeid liigse surveta kasutada

Maalimine:

- Suudab pintslile vajaduse korral lisaks värvi võtta ja katta pindu (Ei kata maalides juba kaetud pinda korduvalt)
- Suudab teha objektidele väiksemaid detaile pintslivajtuste – ja tõmmetega

Meisterdamine:

- Suudab rebida ja lõigata paberist ribasid ja kujundeid ning kleepida need sõltuvalt töö olemusest
- Oskab lükkida paelale või traadile auguga esemeid
- Suudab valida meelepärased meisterdamisvahendid ning luua oma töö

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Oskab jutustada küsimuste toel, mida ta on töödes kujutanud, nimetab töös kasutatud materjale
- Oskab heasoovlikult kaaslase töösse suhtuda

Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Suudab väljahingamisel loomuliku häälega laulda
- Oskab esitada laule rühmaga samas tempos
- Oskab laulda peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule

Muusikalis-rütmiline liikumine:

- Suudab muuta liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, regiter), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris)
- Saab hakkama õpetaja seatud tantsude esitamisega, kasutades õpitud tantsuelemente

Muusika kuulamine:

- Suudab kuulata laulu ja muusikapala huviga
- Suudab väljendada kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii melodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma

Pillimäng:

- Tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille ja suudab neil mängida
- Suudab mängida rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele
- Suudabansambli mängus osaledes alustada ja lõpetada koos teistega, mängida nendega ühes tempos
- Saab hakkama tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjettidel mängimisega

Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

- Oskab kasutada põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes
- Suudab sooritada staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi
- Oskab sooritada harjutusi väikevahenditega

Liikumismängud.

- Saab hakkama kollektiivsete võistlusmängude mängimisega
- Suudab osaleda jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud)
- Saab hakkama nii enda kui ka vastasmeeskonna edu tunnustamisega

Spordialad: võimlemine:

- Oskab teha vahenditega (pallide, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti
- Suudab valitseda enda liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes
- Saab hakkama tasakaalu, painduvust ja osavust arendavate harjutuste tegemisega

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

- Suudab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast vedada
- Oskab kelgutada mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)
- Suudab suusatades kasutada libisemist

Spordialad: ujumine:

- Saab hakkama veemängude mängimisega ega karda vett
- Suudab järgida basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid

Tants ja rütmika:

- Oskab jäljendada liikumisega erinevaid rütme
- Suudab liikuda vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele
- Saab hakkama muusika järgi iseseisvalt ja vabalt liikumisega

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Oskab kasutada spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt
- Suudab teha rännakuid ja orienteeruda koos õpetajaga

7.5 KUUE-AASTASED LAPSED

Mina ja keskkond

Eeldatavad tulemused:

Mina:

- Oskab rääkida oma huvialadest

Perekond ja sugulased:

- Oskab kirjeldada oma perekonnaliikmete huvialasid
- Saab hakkama oma vanavanematest jutustamisega

Kodu:

- Teab kodust aadressi

Lasteaed:

- Suudab eakohastes tegevustes olla algatusvõimeline ja iseseisev
- Teab rühmareegleid ja kodukorda, oskab selgitada nende vajalikkust

Ametid, elukutsed, tööd:

- Teab töötegemise tähtsust
- Oskab kirjeldada tuntumate ametite tööprotsessi, teab töövahjendeid (arst, tuletõrjuja, juuksu, pagar)

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Oskab nimetada Eesti riigi sümboleid (lipp, vapp, lind, lill)
- Teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- Oskab Eesti kaardil näidata pealinn Tallinna asukohta
- Oskab nimetada mõnda teist rahvust, keelt
- Teab paari Eesti lähinaabrit (Läti, Soome)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Teab tuntumaid eesti rahva traditsioone ja kombeid (mardipäev, kadripäev, vastlapäev)
- Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus (nt jaanipäev, volbripäev)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Suudab käituda enamasti üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt
- Oskab kasutada viisakusväljendeid
- Suudab täiskasvanu suunamisel järgida käitumisreegleid nt kaupluses ja teatris

Sõprus, abivalmidus:

- Mõistab teiste arvamusi
- Oskab hoida positiivseid suhteid eakaaslastega

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- Suudab kirjeldada oma emotsioone erinevates olukordades
- Oskab märgata ebasoovitavat/kuisamiskäitumist ning kutsuda probleemi lahendama täiskasvanu

Suhtumine erinevustesse

- Teab mõnda erivajadustega inimese abivahendit
- Oskab arvestada oma arvamusest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi

Ehitised

- Oskab nimetada maja ehitamiseks vajalikke ehitusmaterjale
- Oskab nimetada erinevaid ehitisi (nt elumaja, kuur, spordihoone, ujula)

Kodumasinad

- Oskab kirjeldada kodumasinaid ning teab nende otstarvet. Saab hakkama lihtsamate kodumasinade käsitlemisega (kohvimasin, mikser) täiskasvanu toel

Sõidukid

Jäätmed

- Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi täiskasvanu abiga
- Teab, et lehed komposteeruvad ilmastiku toimele mullaks

Tervise väärtustamine

- Teab, miks inimesed haigestuvad.
- Oskab selgitada liikumise tähtsust tervisele

Hammaste tervis

- Oskab hoolitseda hammaste eest iseseisvalt

Tervislik toitumine

- Oskab selgitada tervisele kasulikke toiduaineid

Inimkeha tundmine

- Teab tüdruku ja poisi peamisi erinevusi
- Teab, mis toimub toiduga peale söömist (seedimine)

Ohutus ja turvalisus:

- Teab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest põhjustatud)
- Teab, et ohu korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole
- Teab hädaabinumbrit 112, oskab võimalusel seda kasutada

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

- Oskab nimetada kodukoha paari olulisemat looduslikku eripära
- Oskab nimetada peamisi söögiks kasutatavaid teravilju (nisu, rukis, oder, kaer)

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Teab loomade käitumise eripärasid erinevatel aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus)
- Oskab seletada erinevate elupaikadega seotud loomade erinevusi

Putukad, erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng:

- Oskab kirjeldada paari tuttava putuka elupaika ja tavalisi (nt ämblik, mesilane, sipelgas)

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

- Teab, et erinevates kasvukohtades kasvavad erinevate vajadustega taimed (soo, kõrb)
- Tunneb taime osi (juur, vars, leht, õis, vili)

Õõ ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

- Eristab päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja räägib oma tegevustest päeva jooksul

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

- Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi seoses aastaegade

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Teab lume ja vihma tekkimisest

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Teab, et inimene saab talvel loomi aidata
- Mõistab puude ja taimede istutamise vajalikkust
- Oskab hoida enda ümber puhtust nii kodu ümbruses kui ka looduses

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

- Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Teab, kuidas ületada sõiduteed foori abil ja ilma foorita

Liiklusmärgid

- Oskab selgitada, miks on oluline tänaval liiklusmärkide järgi tegutseda

Sõidukid

- Oskab käituda ühissõidukis, kasutada sõidupiletit

Helkur, turvatool ja vöö

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Suudab rääkida iseendast ja esitada küsimusi täiskasvanu kohta
- Mõistab suhtlemisel nalja, narritamist ja suudab ise nalja teha
- Suudab püsida teemas, vajaduse korral kaasa minna teiste algatatud teemamuutustega
- Suudab edasi anda kuuldud teksti (muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjuse ja tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil
- Oskab jutustada pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega
- Suudab jutustades siduda lauseid peamiselt sõnadega *ja siis, siis, ja*
- Suudab kõnega kaaslaste tegevust suunata ja anda sellele hinnanguid

Grammatika:

- Oskab kõnes kasutada õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks)
- Oskab märgata grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutada neile
- Oskab kõnes kasutada enamasti õigesti umbisikulist kõneviisi

Sõnavara

- Oskab kõnes kasutada õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme
- Oskab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb, lippab, sibab) kasutada
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline)
- Oskab kasutada õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb – veeretab)
- Oskab nimetada ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (lilled: tulp, roos)

Hääldamine:

- Suudab järele korrata ja hääldada ise kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu

Kirjalik kõne:

- Oskab täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutatdes) hääldada 1 – 2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu (kana, muna, tibu)
- Suudab määrata hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas
- Suudab täiskasvanu eeskujul korrata eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli-kolli)
- Suudab lugeda üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid)

Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Oskab loendada 12 piires, teab arvude rida 12 ni
- Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu

- Tunneb numbrimärke
- Oskab võrrelda arve (on suurem kui, on väiksem kui)
- Suudab kokku panna kahe hulga esemed ja liita
- Saab hakkama ühest hulgast esemete ära võtmisega ja lahutada

Suurused ja mõõtmine:

- Suudab järjestada kuni 5 eset suurustunnuse järgi
- Suudab leida vaadeldavatest objektist silma järgi suurema – väiksema-sama suure ning kontrollida objekte kõrvutades
- Suudab hinnata kaugust silma järgi
- Saab hakkama pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmisega kokkulepitud mõõtevahenditega
- Oskab järjestada raskuse ja paksuse järgi

Geomeetrilised kujundid:

- Suudab koostada mustreid, laduda pilte kujunditest
- Oskab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jm järgi rühmitada

Orienteerumine ajas:

- Suudab tegevusi kirjeldada erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi
- Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe

Orienteerumine ruumis:

- Oskab määrata esemete asukohta teiste esmete suhtes: all - peal – kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal
- Suudab ruumis (õues) juhendite järgi orienteeruda

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

- Suudab püsida töös valitud teemas
- Oskab enamasti oma töös kõige tähtsamat rõhutada värvi, suuruse ja asukoha valikuga
- Oskab näidata põhilisi värve ja vorme looduses

Kujundamine:

- Suudab jätkata mustri rütmi, arvestades kaunistatava eseme eripäraga
- Saab täiskasvanu toel hakkama tähtpäevaga seotud ruumi kaunistamisega

Meisterdamine:

- Tunneb mõningaid looduslikke materjale

Voolimine:

- Suudab voolida erinevate voolimismaterjalidega loovalt, valmistades naturile sarnase kunstitöö

Joonistamine:

- Suudab kujundeid värvida, püsides enamasti piirjoonte sees ning varieerides joonte tihedust
- Oskab kasutada erinevaid joonistusvahendeid vilunult

Maalimine:

- Tunneb enamikke loovaks maalimiseks vajalikke tööoskusi värvide ja pintslite kasutamises
- Suudab täiskasvanu toel värve uute toonide saamiseks segada

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Oskab kunstitöid ning raamatuillustratsioone vaadelda, märgata detaile ja värve
- Suudab teose juurde loo jutustada

Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Suudab ilmekalt laulda, lähtudes laulu ja teksti karakterist
- Oskab peast õpitud rahva- ja lastelaule laulda ning esitada neid rühmas

Muusikalis-rütmiline liikumine:

- Suudab liikuda ja tantsida sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi
- Suudab kõndida, joosta ja reageerida rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi)

Muusika kuulamine:

- Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants)
- Suudab väljendada loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi

Pillimäng:

- Saab hakkama rütmi- ja meloodiapillidel mängimisega (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid), lihtsamate ostinato kaasmängude mängimisega (lühikest korduvat rütmi-, viisi-, melo odialõiku)
- Saab hakkama pilliansambelis mängimisega

Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

- Oskab käsitseda väikevahendeid aktiivses tegevuses
- Suudab ronida varbseinal vahelduva sammuga ning täita lisaülesandeid

Liikumismängud:

- Oskab käsitseda mängu- ja spordivahendeid loovmängudes

Spordialad, võimlemine:

- Suudab harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu valitseda
- Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu

Spordialad, kelgutamine ja suusatamine:

- Saab hakkama vahelduva libiseva sammuga suusatamisega
- Suudab suusavarustust õpetaja abiga käsitseda

Spordialad, ujumine:

- Oskab vette hingata
- Saab hakkama ujumisoskuse harjutamiseks abivahendite kasutamisega

Tants ja rütmika:

- Suudab kohandada oma liigutusi etteantud rütmiga
- Oskab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluisudel

7.6 SEITSME-AASTASED LAPSED

Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

- Oskab end tutvustada
- Teab oma kohustusi ja õigusi
- Suudab kirjeldada enda omadusi ja huve

Perekond ja sugulased:

- Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi
- Mõistab, et pered võivad olla erinevad
- Oskab jutustada oma vanavanematest

Kodu:

- Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta
- Teab kodust aadressi ja telefoni

Lasteaed:

- Teab lasteaia aadressi
- Oskab nimetada erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust
- Suudab kirjeldada lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone

Kool:

- Teab kooli kui õppimise kohta
- Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb

Ametid, elukutsed, tööd:

- Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid
- Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust
- Mõistab töö ja vastutuse tähtsust
- Saab hakkama jõukohaste kodutöödega
- Suudab selgitada raha otstarvet

Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:

- Oskab nimetada Eesti riigi sümboteid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi)
- Teab koduvalla/-linna sümboteid
- Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta
- Teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone
- Mõistab teisest rahvusest lastega suhtlemise olulisust
- Teab ja oskab nimetada Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid
- Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jne)
- Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (jaanipäev, jõulud, aastavahetus jne)
- Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda
- Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul)
- Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest

Sõprus, abivalmidus:

- Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla
- Suudab kirjeldada tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides
- Tunneb ära enda ja teiste väljendatud mõningaid emotsioone
- Oskab oma emotsioone väljendada vastavalt olukorrale
- Tunneb ära ja oskab nimetada emotsioonide põhjuseid ja tagajärgi

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid
- Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt)

Suhtumine erinevustesse

- Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi
- Teab nimetada erivajadustega inimeste vajalikke abivahendeid
- Suudab abi pakkuda erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires

Ehitised

- Oskab kirjeldada vanaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ja nende otstarvet
- Oskab nimetada maja ehistuseks kasutatavaid materjale (puit, kivid)
- Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, polikliinik, pank, apteek, kaubanduskeskus jm)
- Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski vm)

Kodumasinad

- Oskab kirjeldada kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nendega seotud ohte (täpsemad kirjeldused)

Sõidukid

- Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto, teerull jm)

Jäätmed

- Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid)
- Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi
- Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)

Tervise väärtustamine

- Suudab kirjeldada, mida tähendab tema jaoks terve olemine
- Oskab kirjeldada, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja ka riskikitumise vältimise kohta)
- Teab, mis on haigus
- Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt passivne suitsetamine, alkoholi tarvitamine, vägivald)

Hammaste tervis

- Selgitab, miks tekib hambakaariaes (hambaaugud)
- Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevases elus

Tervislik toitumine

- Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve

Inimkeha tundmine

- Suudab selgitada, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aiatavad neid hoida tervena
- Teab tüdrukute ja poiste erinevusi

Ohutus ja turvalisus

- Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud)
- Teab, millised on turvalise ja käitumise reegleid erinevates situatsioonides ja keskkondades
- Oskab nimetada hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada
- Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskeltvigastada saanud kaaslane)
- Suudab selgitada, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

- Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere äres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid
- Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab nimetada tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust
- Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

- Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

- Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jne)

Õo ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

- Oskab oma sõnadega kirjeldada loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

- Suudab seostada muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada
- Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne)
- Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse)

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

- Suudab selgitada valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- Oskab ümbritsevasse hoolivalt suhtuda ning käituda seda säästvalt
- Suudab kirjeldada, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele
- Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha
- Teab, kuidas haiget saanud või inimese hüljatud looma aidata
- Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi)
- Mõistab looduse korrastamise vajalikkust

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

- Suudab selgitada valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

Valgusfoor ja tänava ületamine

- Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda
- Teab, kuidas ületada ristmikku
- Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal

Liiklusmärgid

- Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes
- Teab rulluiskeude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitseid, ohutud paigad)

Sõidukid

- Oskab kasutada ühissõidukit

Helkur, turvatool ja vöö

- Teab, kuhu kinnitada helkur ja helkurribad

Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

- Oskab dialoogis kasutada erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluse eesmärkidest
- Suudab valida intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps/täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu/võõras koht)
- Mõistab kaudseid ütlusi
- Suudab jutustada olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldada tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid
- Suudab tuletada mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info
- Oskab rääkida sellest, mida hakkab tegema (plaanib väliskõnes tuttavaid tegevusi)
- Suudab jutustades suunamisel teksti laiendada (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust)
- Saab hakkama jutustamise ajal oma teksti parandada ja täpsustada

Grammatika:

- Oskab kõnes kasutada kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne)
- Oskab kõnes kasutada käändevorme harva esinevates funktsioonides
- Oskab kasutada kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante
- Oskab kõnes enamasti kasutada õigesti laadivahetuslikke sõnu
- Oskab õigesti kasutada põimlauseid, mis väljendavad põhjust(..., sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (... , et...)

Sõnavara

- Oskab selgitada kuulnud kujundlike väljendite (nt tuul ulub) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- Oskab kõnes kasutada mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke)
- Oskab kõnes kasutada inimeste ja loomade tegevust iseloomustavaid sõnu
- Suudab liita ja tuletada analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu
- Suudab kasutada kõnes õigesti aja- ja ruumisuheid väljendavaid sõnu (vahel, kohal, otsas, varem)

- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (sõidukid, elusolendid, kehaosad)

Hääldamine:

- Suudab õigesti järele korrata tähenduselt võõraid sõnu
- Suudab hääldada õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades

Kirjalik kõne:

- Oskab nimetada ja kirjutada enamikke tähti
- Suudab veerida 1- 2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu aimamisi lugeda (järgneva kontrollita)
- Suudab õigesti hääldada 1 – 2 silbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühendita sõnu
- Saab hakkama kirjutades 1 – 2 silbiliste häälikuühendita sõnade häälikstruktuuri (lähen koli) õigesti märkimisega
- Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut
- Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid
- Oskab muuta täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (tibu – tippu)
- Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri

Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Suudab mõtestada arvude rida 12ni
- Saab hakkama 5piires liitmise ja lahutamise ja tunneb ja oskab kasutada vastavaid sümboleid (+, -, =)
- Oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulga järgi

Suurused ja mõõtmine:

- Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, km; massimõõtu ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes
- Oskab mõõta pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahenditega

Geomeetriselised kujundid:

- Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)

Orienteerumine ajas:

- Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud- ja päeva
- Oskab määrata kellaaega täistundides ning koostada päevakava
- Oskab kõnes kasutada õigesti *sõnu enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem.*

Orienteerumine ruumis:

- Suudab orienteeruda tasapinnal (paberil)

Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

- Suudab loovalt geomeetrisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks kasutada
- Suudab püsida töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades
- Oskab jutustada temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast- ja kohast

- Oskab rõhutada kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga
- Tunneb ümbritsevas erinaveid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, mustjaspruun)

Kujundamine:

- Suudab märgata mustri rütmi ja suudab seda jätkata
- Saab hakkama kaunistusmotiivi või mustri kujundamisega, arvestades kaunistatavat eset
- Oskab selgitada omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) eseme otstarvet ja nimetada koha, kuhu see sobib
- Saab hakkama tähtpäevaga seotud peolaua ja ruumi kujundamise aitamisega

Voolimine:

- Oskab kasutada iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eipära
- Suudab valmistada õpetajaga koos uusi voolimissegusid
- Saab hakkama voolingute ühenduskohtade silumisega esemete tugevdamiseks

Joonistamine:

- Oskab soovi korral kasutada koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt
- Suudab värvida oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda
- Saab hakkama pindu kattes heledate, tumedate, peente ja jämedate joonte sobitamisega

Maalimine:

- Oskab segada värve uute toonide saamiseks
- Oskab kasutada töös eri jämedusega pintsleid
- Suudab vältida värvide määrdumist
- Oskab töös kasutada pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge)

Meisterdamine:

- Suudab kujundada või täiendada oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke
- Oskab valida eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed
- Saab hakkama lihtsa mänguasja valmistamisega täiskasvanu tegevust matkides

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Oskab märgata teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajuda meeleolu
- Suudab fantaseerida ja jutustada teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis pärast
- Oskab kasutada raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealustena, luues oma vaba ja isikupärase variandi

Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

- Oskab laulda ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule
- Suudab esitada tuttavaid laule nii rühmas kui ka üksi

Muusikalis-rütmiline liikumine

- Suudab ennast loovalt liikumise kaudu väljendada, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu) nt kasutab külge – ja esigaloppi ning hüpakammu
- Suudab sooritada tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt, õige kehahoiuga

Muusika kuulamine

- Oskab kuulatud muusikat iseloomustades kasutada eakohast sõnavara
- Suudab tegevustes üles näidata loominguilist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas)
- Eristab vokaal ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)

Pillimäng

- Oskab mängida eakohastel rütmi – ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele
- Saab hakkama pilliansambelis mängimisega
- Suudab mängida järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, matallofon, kellamäng)

Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Liikumistedmised:

- Oskab nimetada erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase
- Suudab keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele
- Suudab liikudes ja mängides kinni pidada üldistest ohutusreeglitest (valib sobivad paigad ja vahendid)
- Mõsitab, miks peab ennast pärast aktiivset kehalist tegevust pesema

Põhiliikumised

- Suudab sooritada põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on kordineeritud ja rütmilised.
- Saab hakkama paigal olles ja liikudes tasakaalu säilitamisega
- Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt

Liikumismängud

- Saab hakkama kombineeritud teatevõistluses (takistusriba läbimine) võistlemisega
- Oskab mängida sportlike elementidega mängu
- Oskab ise liikumismänge organiseerida
- Suudab lähtuda ausa mängu põhimõttest ning pidada kinni kokkulepitud mängureeglitest

Spordialad: võimlemine

- Suudab valitseda oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval
- Oskab orienteeruda mänguväljakul ning sooritada kujundliikumisi, olles kolonnis esimene
- Suudab sooritada painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi

Spordialad: kelgutamine ja suusatamine

- Saab hakkama kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele) osalemisega
- Suudab nõlvakust alla sõita põhiasendis
- Suudab suusatada koordineeritud liikumisega
- Oskab suusavarustust iseseisvalt käsitseda

Spordialad: ujumine

- Suudab ujuda abivahenditega
- Oskab järgida basseini kasutamise ohutusnõudeid

Tants ja rütmika

- Suudab sooritada rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega
- Saab hakkama enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele liikumisega
- Suudab väljendada liikumise kaudu emotsioone
- Oskab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid) kasutada

Vaba aeg ja loodusliikumine

- Oskab iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul tegutseda
- Oskab mängida lihtsamaid maastikumänge

8. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajaduste all mõeldakse lapsi, kes on mingis valdkonnas teistest lastest oluliselt erinevad. Näiteks andekad, tähelepanuhäiretega, kohanemisraskustega, logopeedilised, allergilised lapsed. Olenevalt lapse suundumusest ja individuaalsetest vajadustest rühmaõpetaja:

- koostab koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele individuaalse arenduskava (Lisa 11), mida kooskõlastatakse ka vanematega;
- suunab andekate laste vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovib pöörduda vastavatesse ringidesse;
- arutab vanematega lapse erivajadusi, soovib pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole;
- arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib vajaliku aja igale lapsele;
- vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- laste erivajaduste võimalikult varane märkamine ja võimete väljaselgitamine ning arengutaseme kirjeldamine;
- lapse arengupotentsiaali maksimaalne ärakasutamine;
- laste arengu soodustamine läbi mängu, lapsekeskses ja turvalises keskkonnas;
- vajadusel individuaalne õpetus ja kooliks ettevalmistamine;
- eakohase arenguga lastega kontaktide ja suhtlemise võimaldamine ning suhtlema julgustamine;
- perekonna ja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö.

Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

- laste vaatlused;
- laste arengumappide koostamine ja analüüs;
- laste arengu hindamine ja analüüs;
- lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja perevestluste käigus. Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta;
- soovitused erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks;
- vajadusel laiendatud arenguveestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa austuse direktor ja õppealajuhataja.

8.1. ARENGULISED VÕI KESKKONNAST TINGITUD ERIVAJADUSED

8.1.1 MUUKEELNE LAPS

Põhiülesandeks muukeelsete lastega töös on aidata kaasa lapse maailma tundmaõppimisele teise keele kaudu, toetudes sellele, mis emakeeles on juba omandatud. Eesmärgi realiseerimisel peame oluliseks:

- äratada huvi eesti keele vastu läbi lapse jaoks mõtteka tegevuse, võimaldades tal kasutada teist keelt mõttekates igapäevastes suhtlemissituatsioonides, kuna keele omandamine saab alguse tegelikus suhtluses;
- motiveerida last keelt õppima;
- kujundada eesti keelele omast hääldust;
- õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid läbi mängu ja suhtlemise;
- julgustada last õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks;
- kaasata ja informeerida lapsevanemaid kodu rolli olulisusest lapse keele omandamisprotsessis;
- sagedast ettenäitamist;
- selgitamisel ilmekat kehakeele ja miimika kasutamist;
- mitmekesist tegevust, vaheldust, palju esemelis-praktilise tegevuse kasutamist (seoste tekkimine);
- füüsilist tegevust ja liikumist;
- koos lapsega tegemist /mitte lapse eest ära tegemist!/;
- eakaaslaste tuutorluse rakendamist, mis tähendab, et ette võivad näidata lapsed, kes ülesannet oskavad;
- keele õppimiseks tõhusat ümbruse ära kasutamist, mis tähendab, et rohkesti kasutavad õpetajad pildimaterjali ja sõnasilte seintel;
- õpetaja kõrgekvaliteedilist keele-eeskuju ja keelekasutust:
  - grammatiliselt lihtsad laused;
  - lihtne, igapäevane sõnavara;
  - laste öeldud lausete kordamine;
  - räägib asjadest mis on tugevalt ümbrusega seotud (siin ja nüüd);
  - rõhutab olulisi sõnu;
  - kasutab kehakeelt, miimikat, ettenäitamist
  - räägib aeglasemalt.

8.1.2 LOGOPEEDILISTE PROBLEEMIDEGA LAPSED

Töös logopeediliste probleemidega lastega

RÜHMAÕPETAJA:

- jälgib lapse keelelist arengut ning teavitab kahtluse ilmnemisel lasteaia logopeedi;
- pakub lastele õige keelekasutusega eeskuju;
- kasutab lihtsaid lauseid;
- teeb koostööd logopeediga.

LOGOPEED (teenusena lasteaias):

- tuvastab iga-aastase laste kõneuuringu käigus (ka õpetajate suunamisel) kõnearengu eripärad;
- juhendab õpetajaid, kuidas läbi viia individuaalseid kõnearendustegevusi;

- nõustab lapsevanemaid töös logopeedilise lapsega;
- vajadusel annab soovitusi ja suunab teiste spetsialistide konsultatsioonile.

8.1.3 ANDEKAD LAPSED

Töös andekate lastega:

- tõstetakse üldandekuse korral (eelisarenenud on paljud valdkonnad) vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust;
- eriandekuse korral (kunstialad, muusika, füüsiline andekus) soovitatakse lapsevanemale vastavaid huvialaringe.

8.1.4 AKTIIVSUS- JA TÄHELEPANUHÄIREGA LAPSED

Töös aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega lastega peame oluliseks:

- mõistmist, et lapse teistest erinevat käitumist ei põhjusta tigidus, laiskus või vanemad;
- pidevat personaalset juhendamist, kuna paljud sellised lapsed ei suuda rühmas organiseeritult keskenduda ja töötada; vajadusel määrata kõrvaline vaikne töökoht. Ühe rühmaruumiga rühmas võib õpetaja luua vaikse mängu – ja töökoha ka rühmaesikusse, kus tagatakse lapsele individuaalne juhendamine ja pidev järelevalve;
- pakkuda lapsele eduelamusi, tasustades rahulikku ja keskendunud käitumist positiivse tähelepanu ja kiitusega;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- piirata rahutut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega;
- määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele;
- täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega;
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd.

8.1.5 KÄITUMISHÄIRETEGA LAPSED

Töös käitumishäiretega lastega peame oluliseks:

- teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejõukohane õpetamine või mõlemad);
- kindlate piiride ja reeglite kehtestamist, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga. See muudab lapse tegevuse korrapärasemaks ning välised piirid aitavad tal kujundada uusi sisemisi piiranguid;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- regulaarsust ja kindlaid rutiine laste igapäevategemistes,
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd, lapse perekonna kaasamist ühtsete reeglite kehtestamisel;
- vajadusel soovitusel erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks.

8.1.6 VASAKUKÄELISED LAPSED

Töös vasakukäeliste lastega peame oluliseks:

- selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab;
- suunata last kasutama paremat kätt, kuid mitte sunniga (käelisus kujuneb välja 7.-8. eluaastaks);
- paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist;
- võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

8.1.7 ALLERGILISED JA DIABEETI PÕDEVAD LAPSED

Töös allergiliste ja suhkruhaigete lastega peame oluliseks:

- kodu, perearsti ja lasteaia koostööd, mille käigus koostavad lasteaia meditsiiniõde ja lasteaia peakokk allergilisele lapsele individuaalse menüü;
- rühma meeskonna ja köögipersonali koostööd;
- suhkruhaige lapse puhul koostatakse lapsevanematega ja lasteaia personaliga lisakokkulepe eri olukordades tegutsemiseks.

8.2 INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA KOOSTAMINE

Individuaalne arenduskava (Lisa 11) koostatakse koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele.

Individuaalne arenduskava määrab kindlaks:

- arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu;
- õpetuse protsessi ja ajalise kestuse;
- õppematerjali kohandamise ja hindamise.

Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on lisauuringud, arenguhindamine ja kirjeldamine (testid, arengutaseme kirjeldus).

Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatöona konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest (eakaaslaste keskmisest tasemest).

Õppeaasta lõpul viiakse läbi perevestlus, kus tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava läbimisest (Häidkind, Kuusik 2006).

9. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

Lapse arengu hindamise põhimõtted

Lasteaia õpetaja jälgib kavakindlalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut.

Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid, intervjueritakse lapsi ja viiakse kord õppeaastas (vajadusel sagedamini) läbi planeeritud lapse arengu hindamisi. Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut.

Kõik lapse arengu hindamist puudutavad materjalid on konfidentsiaalsed.

Lapse arengu hindamisel jälgitakse kolme põhiaspekti:

- Kehaline areng – hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust
- Vaimne areng – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut, kõne kasutamise ja mõistmise hindamine
- Sotsiaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust, toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlbelist ja esteetilist arengut
- Kogu õppeaasta vältel jälgib õpetaja pidevalt lapse arengut (Lisa 8):
- Lapse kordaminekud ja individuaalse töö vajaduse märgib õpetaja rühmapäevikusse
- Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava
- Meetodid ja materjalid, mille alusel laste arengut hinnatakse, on fikseeritud rühmade tegevuskavades
- Õppeaasta lõpul viib õpetaja läbi lapse vanusele vastava arengu hindamise, täidab hindamislehe ja koostab selle põhjal lapse individuaalse arengukirjelduse
- Alusmaterjalid, millele toetudes laste arengut hinnatakse on koondatud vanuseastmeti mappidesse, mis sisaldavad:
  - arengu hindamislehte (Lisa 3) + arengu hindamise kokkuvõtet ehk arengukirjeldust (Lisa 4);
  - vahendite kasutusjuhiseid;
  - arengu hindamise vahendeid.
- Mapi kasutamisel lähtutakse põhimõtetest:
  - arengu hindamine toimub individuaalselt ja mänguliselt;
  - arengut kirjeldatakse lapse saavutusi väärtustades ja individuaalset eripära arvestades.

- Laste arengukirjelduste põhjal koostakse kokkuvõtteks rühma laste hindamise analüüs, mis on osa rühma õppe-kasvatustöö analüüsist (Lisa 5).
- Lasteaeda tulles seatakse igale lapsele sisse isiklik arengumapp, mis on aluseks lapse arengu hindamisel kuni kooli minekuni. Arengumappi kogutakse kõikides rühmades:
  - lapse vabu joonistusi;
  - käeliste tegevuste käigus valminud lapsele enam meeldinud töid (koos lapsepoolse põhjendusega);
  - töölehti.
  - Lisaks õpetajate vabal valikul muid konkreetse lapse arengut illustreerivaid materjale (jutustused, testid, küsitlused jms).
- Kuni kaks korda aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega laste arengust (Lisa 7). Arenguvestluste eesmärgid ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekul.
  - Sügisese vestluse eesmärk on saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta ning pere ootuste ja soovide kohta koostöö osas. Vestluse läbiviimise alus on lapsevanema poolt eelnevalt täidetud perevestluse ettevalmistusleht (Lisa 6).
  - Kevadel toimuva perevestluse eesmärk on anda tagasisidet lapse arengust ja teada saada vanema rahuolu lasteaiaga. Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel (Lisa 4), mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on õpetajale orientiiriks lapse arengu hindamislehel fikseeritud arengu näitajad (arengu eeldatavad tulemused erinevas vanuses). Eeldatavad tulemused ei ole kõigile lastele kohustuslikud, kuid aitavad seada lapse arengu eesmärgid ja planeerida vajalikke tegevusi.
- Arengukirjeldus ja ettevalmistusleht säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa.

10. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Koostöö lastevanematega tugineb järgmistele põhimõtetele:

- Lasteaed toetab lapsevanemat lapse kodusel kasvatamisel ja arendamisel
- Lasteaia tegevuse nii lühi- kui pikaajalisel planeerimisel arvestatakse lastevanemate ootuste ja soovidega
- Kodu kasvatuspõhimõtete tundmine on aluseks lasteaia õpetajale lapse kasvatuskäitumise hindamisel ja õppe- ja kasvatusgevuse kavandamisel
- Lastevanematega koostöö võtmeisikuks on lapse rühma õpetaja, kes igapäevaselt puutub kokku nii laste kui lapsevanematega. Rühma vanemate ootuste ja soovidega arvestamine ning planeeritud ühisüritused kajastuvad rühma tegevuskavas.
- Koostöövormid lastevanematega rühma tasandil:
- Infovahetus
  - informatsioonilised teadaanded rühma stendil;
  - infovoldikud;
  - igapäevane infovahetus õpetajaga;
  - rühma lastevanemate meililist, blogid;
  - rühma lastevanemate koosolekud.
- Individuaalne vestlus õpetajaga
- Pere- või arenguestlused õpetajaga lapse arengust kuni 2 x aastas
- Ühisüritused – väljasõidud, rühmapeod, sünnipäevapeod, tähtpäevade tähistamine
- Laste kodude külastamine
- Koostöövormid lastevanematega asutuse tasandil:
  - Hoolekogu koosolekud
  - Vestlus lasteaia direktoriga, õppealajuhatajaga
  - Rühmade koosolekud
  - Lastevanemate koolitus
  - Rühmade ühisüritused
  - Kodulehekülg

Hea koostöö laabumise eest kannavad vastutust nii lasteaiaõpetajad kui ka lapsevanemad. Koostöös lastevanematega astub vajadusel esimese sammu õpetaja. Lapsevanemad võivad küll olla huvitatud oma lapse käekäigust, kuid tihti ei oska või ei söanda nad õpetajalt infot küsida.

11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA

Koolivalmiduse saavutamine

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada laste füüsilist, sotsiaal-emotsionaalset ja vaimset arengut, mille tulemuseks on koolivalmiduse saavutamine. Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

Koolivalmiduse kujundamisel on õpetaja ülesanneteks:

- toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt;
- kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärke saavutaval viisil (nt. võime luua ja hoida suhteid, keskendumis- ja töö lõpuleviimise võime, sihikindlus, initsiatiivikus, viisakus jms).
- analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust (Lisa 10 Koolivalmiduse hindamine), ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi;
- edastada lapsevanemale teavet lapse arengu ja koolivalmiduse kohta (nii 2 korda aastas perevestlustel kui jooksvalt õppeaasta jooksul).Õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolivalmiduskaardi, mille vanem edastab kooli. (Lisa 14)Koolikohustuslikust east noorema lapse (6aastat ja noorem) koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Koostöö kooliga

- Koostööd kooliga arendatakse selleks, et muuta lastele koolimineku sujuvaks, huvitavaks ja stressivabaks.
- Koostöövormid koolidega vanematele:
- Koolide õppimisvõimalusi tutvustavad kohtumised lasteaia naabruses asuvate koolide töötajatega
- Kohtumised koolipsühholoogi jt spetsialistidega koolivalmiduse teemadel
- Koostöövormid koolidega lastele:
  - Koolide lahtiste uste päevadel osalemine
  - Õppekäigud ja ekskursioonid kooli

Tagasiside koolist

Koolist tagasiside saamise eesmärgiks on laste kooliks ettevalmistamist puudutavate andmete saamine lasteasutuse ja õpetajate töö analüüsimiseks, parendamiseks ja edasise tegevuse planeerimiseks.

1. Koolist tagasiside saamine toimub esimese kooliaasta aprillis.
2. Tagasiside küsitlus viiakse läbi elektrooniliselt.

3. Selleks lepivad rühmaõpetajad kevadel kooliminevate laste vanematega kokku tagasisidestamise aja ning koguvad tagasiside andmisega nõustunud lastevanemate e-posti aadressid.
4. Tagasiside ankeedi teeb internetis kättesaadavaks juhtkond ning edastab sellekohase informatsiooni õpetajatele.
5. Aprillis edastatakse lastevanematele e-posti teel sellekohane teade, milles märgitakse ära küsitlusperioodi pikkus ja link elektroonilise tagasisideankeedi (Lisa 9) aadressiga.
6. Küsitlusperioodi lõppedes teeb õppealajuhataja saadud tagasisideandmetest kokkuvõtte ja teavitab pedagoogilise nõukogu koosolekul saadud tulemustest õpetajaid.
7. Saadud tulemustest lähtuvalt planeeritakse pedagoogilises nõukogus järgmiseks õppeaastaks parendustegevused.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD

Õppekava uuendamine ja muutmine toimub alljärgnevatel põhjustel:

- seaduse ja omavalitsuse määruste muutumisel;
- parendamise eesmärgil ja uute ettepanekute tegemisel.

Õppekava töörihm

Õppekava töörihm peab jälgima õppekava uuendamise ja muutmise vajadust.

Õppekava töörihm moodustatakse Tallinna Linnupesa Lasteaia töötajatest. Töörihma suurus ja koosseis kinnitatakse pedagoogilise nõukogu ettepanekul direktori käskkirjaga.

Õppekava muutmise reglement

Õppekava töörihm jälgib õppekava uuendamise ja muutmise vajadust. Muudatuse põhjuse ilmnemisel toimitakse järgmise protseduuri alusel:

1. Põhjuse ilmnemisel kutsub õppekava töörihm kokku pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu ning esitab ettepaneku muudatuste või uuenduste tegemiseks õppekavasse.
2. Pedagoogiline nõukogu ja hoolekogu vaatavad läbi ettepanekud ja kooskõlastavad need.
3. Täienduste tegemiseks saadetakse ettepanekud tagasi õppekava töörihmale.
4. Õppekava muudatused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

KASUTATUD KIRJANDUS

Almann, S., Luuri, J., Mänd, M. & Reinap, L. (2001). Õppekavatöö lasteaias: meetodiline abimaterjal lasteaiaõpetajale ja juhatajale. Tea ja Toimeta nr 16. Tallinn.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava.

Häidkind, P., Kuusik, Ü. (2006). Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosa 19. peatükk (täiendatud variant)

<http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=155580/AEVosa21.03.06.pdf> /16.01.2007/

Keila SOS Hermann Gmeineri Lasteaia õppekava. (1999). Koost. T. Sinijärv & M. Puhk. Tea ja Toimeta nr 12.

Kodu ja lasteasutuse koostöö: planeerimine, läbiviimine ja hindamine. (2000). Koost. S. Almann. Tea ja Toimeta nr 15. Tallinn.

Kulderknup, E. (1999). Laps on peagi koolilaps: koolivalmidusest ja selle kujunemisest. Tallinn.

Liivamägi, J. (toimet.) (2006). Laste- ja noortepsühhiaatria. Medicina.

Saat, H. (2004). Sotsiaalne kompetentsus. Haridus 1, 18-21.

Tallinna Linnupesa Lasteaia arengukava 2010 - 2013.

Tervisedendus lasteaias. (2003). Koost. M. Maser & L. Varava. Tervise Arengu Instituut. Tallinn.

Õppekavad ja lasteaed M. Jürimäe, J. Treier TÜ Kirjastus 2008

Õppimine ja õpetamine koolieelses eas TÜ Kirjastus 2008

„Õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnad”, „Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus”, „Üldoskuste areng koolieelses eas”, „Lapse arengu hindamine ja toetamine” Käsiraamatud õpetajale REKK, 2008 koostanud ja toimetanud E. Kulderknup

Ennok, K. Lapse emotsionaalne arendamine. Atlex 2012

L I S A D

**Tallinna Linnupesa Lasteaia
traditsioonilised üritused**

Aastaaeg	Kuu	Üritus
SÜGIS	September	Tarkusepäev
		Spordipäev
		Liikluspäev
	Oktoober	Sügisematk
		Õpetajate päev
		Lasteaia sünnipäev
		Sügise sünnipäev
	November	Personali väljasõit
		Hingede päev
		Isadepäev
		Mardipäev
	TALV	Detsember
Advendihommikud		
Jaanuar		Jõulupeod
		Looma-aasta vastuvõtt
Veebruar		Talvetrall
		Vastlapäev
		Vabariigi aastapäev
KEVAD	Märts	Sõbrapäev, värvuste nädal
		Teatripäev
		Lihavõtted
	Aprill	Emakeelepäev
		Spordipäev
		Tantsupäev
		Lahtiste uste päev
	Mai	Laste tööde näitus
		Emadepäev
		Matkapäev
SUVI	Juuni	Maisimman
		Lõpupeod
		Lastekaitsepäev
		Personali väljasõit

Tallinna Linnupesa Lasteaia ürituste läbiviimise kord

1. Lasteaias toimuvate õppe- ja kasvatustegevust toetavate ürituste (edaspidi ürituste) eest vastutab õppealajuhataja koostöös muusika-, liikumis- ja rühmaõpetajatega.
2. Õppeaasta ürituste toimumise ajakava määratakse kindlaks õppeaasta alguses, kava täiendamine ja täpsustamine toimub vastavalt vajadusele kogu õppeaasta vältel.
3. Üritustele, mis on seotud tähtpäevade tähistamisega ega vaja ulatuslikku ettevalmistustööd, määratakse pedagoogilises nõukogus rühma meeskond, kes vastutab saali jm. ruumide kaunistamise eest.
4. Üritustele, mis vajavad ulatuslikku ettevalmistustööd, määratakse direktori käskkirjaga korralduskomisjon, kes vastutab kogu ürituse ettevalmistuse ja läbiviimise eest.
5. Ürituste tulemuslikkust ja täiendustepanekuid analüüsitakse poolaasta lõpul pedagoogilises nõukogus.

LAPSE ARENGU HINDAMISLEHT

2 aastane

LAPSE NIMI _____ Sünniaeg _____ Hindamise kuupäev _____

Tabeli täitmine **ROHELINE** - oskab **SININE** - vajab täiskasvanu abi, ebapiisav **PUNANE** - ei oska

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Vaimne areng				
KEEL JA KÕNE	Tunneb ära põhilised kehaosad	<i>PILT 1 (osutab ja nimetab)- kus asub, mis see on?</i>		
	Kasutab eitavaid lauseid (ei saa lahti)			
	Vastab küsimusele <i>kes? mis?</i>	<i>PILT 2 (ei pea teadma elus ja eluta vahet). Kasutada mis ja kes vaheldumisi.</i>		
	Kasutab nimisõnade mitmust	<i>PILT 3 (pall – pallid). Laps osutab ja nimetab.</i>		
	Tunneb piltidelt ära tuttavaid esemeid	<i>PILT 2 ja 3 (palu lapsel näidata, nimetada)</i>		
	Kuulab ja mõistab täiskasvanu kõnet	<i>Saab testimisel aru korraldustest</i>		
	Täidab täiskasvanu lihtsamaid korraldusi	<i>Saab testimisel aru korraldustest</i>		
Moodustab lihtlauseid	<i>Vastab mõnesõnaliste lausetega</i>			
MATEM	Oskab rühmitada esemeid mõne tunnuse järgi (suurus, pikkus)	<i>SUUR-VÄIKE – ringid, PIKK-LÜHIKE – ribad. Aseta ringid läbiseegi lapse ette. Leia suur ja väike ring. Pane suured ühele ja väikesed teisele poole lauda. (Sama ribadega).</i>		
	Oskab ruumis liikuda vastavalt ettenähtud suunale	<i>Toob õpetaja palve peale midagi osutatud kohast (nt. riulilt)</i>		
KUNST	Leiab samasuguse eseme värvi alusel	<i>PILDIKAARDID - Kaardid lapse ees laual. Leia ühesugused ja samavärvi pildid. Pane need kõrvuti lauale. (Värvust ei pea nimetama)</i>		
	Hoiab käes pliiatsit, pintsli	<i>Sirgete joonte tõmbamine paberile (vt. kehaline areng). Pliiatsihoid pole oluline!</i>		
MUUSIKA	Laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase	<i>Osaleb muusikalistes tegevustes, laulab kaasa.</i>		
	Oskab lihtsamaid tantsuliigutusi			
	Tunneb tutvustatud pille	<i>Teab kuidas tutvustatud pille kasutada</i>		
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Kehaline areng				
LIKUMINE	Kritseldab pliiatsi või viilpliiatsiga			
	Tõmbab pliiatsiga sirget joont	<i>(vt. KUNST)</i>		
	Kõnnib abiga trepist alla ja üles			
	Oskab astmest alla hüpata			
	Seisab ühel jalal			
	Seisab ja kõnnib varvastel			
	Viskab täiskasvanule palli			
Lööb iseseisvalt palli jalaga				

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Sotsiaalne areng				
SOTSIAALNE KASVATUS	Aitab riietumisel ise kaasa			
	Imiteerib täiskasvanute tegevust			
	Väikeses rühmas teeb laulmisel, tantsimisel kaasa 5-10 min	<i>Osaleb muusikalistes tegevustes</i>		
	Oskab meeldetuletamisel oma korda oodata			
	Peseb ja kuivatab käsi kõrvalise abiga			
	Aitab täiskasvanul mänguasju ära panna			
	Kasutab söömisel lusikat			
	Tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta			
	Tervitab, palub, tänab meeldetuletamisel			
	Käitub enamasti täiskasvanu korralduse järgi	<i>Kuulab sõna</i>		
	Kasutab oma nime			
Tunneb mõnd rühma reeglit	<i>Teab, et ei tohi lüüa, jooksta vms.</i>			

HINDAMISLEHEJUURDE KUULUB LISA 4 - ARENGUKIRJELDUS

LAPSE ARENGU HINDAMISLEHT

3 aastane

LAPSE NIMI _____ Sünniaeg _____

Hindamise kuupäev _____

Tabeli täitmine **ROHELINE** - oskab **SININE** - vajab täiskasvanu abi, ebapiisav **PUNANE** - ei oska

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Vaimne areng				
KEEL JA KÕNE	Täidab korraldusi <i>pane sisse, peale, alla</i>	VAHEND 1 - pane lepatriinu topsi sisse, peale, alla		
	Mõistab kõnet, mis pole seotud vahetult suhtlussituatsiooniga	Lugemispalast, audiojutust jms arusaamine		
	Tunneb aktiivselt huvi asjade nimetuste vastu			
	Küsib <i>mis see on?</i>			
	Vastab küsimustele <i>kes, kus, mida teeb?</i>	PILT 1 (Küsimused pildi all)		
	Kasutab endast rääkides sõna <i>mina</i>			
	Kõneleb seostatult kasutades keele grammatilisi vorme	tegusõna käskiv kõneviis (nt <i>Joonista! Istu!</i>), tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorm (nt <i>sõidab, laulavad</i>), tegusõna <i>ma- ja ta-tegevusnime</i> (nt. <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).		
	Nimetab tegevusi pildil	PILT 2 - Mida lapsed teevad?		
Kasutab kõnes nimisõnade kõrval <i>tegu-, ase- ja omadussõnu</i>	PILT 2 (Küsimused pildi all) PILT 3 (Küsimused pildi all)			
MATEM	Leiab samasuguse eseme vormi alusel	Rühmitamine kuju ja suuruse alusel. KUJU – ühevärvilised, erikujulised, ühesuurused, SUURUS – ühevärvilised, ühekujulised, erisuurused. Aseta vahendid läbisegi lapse ette. Leia samasugused. NB! Mõlema komplektiga eraldi! VAHEND 2		
	Leiab samasuguse eseme värvi alusel	Rühmitamine värvuse alusel. NELINURGAD – erivärvilised, ühekujulised, ühesuurused. Aseta vahendid läbisegi lapse ette. Leia samasugused. VAHEND 3		
	Eristab mõisteid öö ja päev	PILT 4 (Küsimused pildi all)		
	Kasutab arvsõnu	Kasuta rühmitamise vahendeid (VAHEND 3) – lao lapse ette 3 nelinurka (Mitu nelinurka on?) Mitu kätt sul on? jne		
KUNST	Joonistab järele vertikaalse, horisontaalse joone, ringi, risti	Joonista paberile lapse nähes nimetatud jooned-kujundid, palu järele joonistada.		
	Hoiab õigesti pliiatsit ja pintsli	Jälgi eelmise harjutuse sooritamisel pliiatsihoidu		
	Kasutab kääre	Teab, kuidas kääre hoida, lõikab paberi küljest tükke.		
	Kasutab mitmesuguseid vahendeid: pliiatsit, kriiti			
MUUSIKA	Tunneb ära õpitud palasid, eristab loodushääli			
	Laulab koos rühma ja täiskasvanuga	Osaleb muusikalistes tegevustes, laulab kaasa.		
	Tunneb õpitud tantsuliigutusi			
	Mängib pillil kaasa tuttava viisi rütmis			

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Kehaline areng				
LIIKUMINE	Liigub vabalt, valitseb edaspidi ja tagurpidi liikudes oma keha			
	Kõnnib trepist üles ja alla			
	Viskab täiskasvanule palli, lööb seisvat palli jalaga			
	Hüppab koosjalgedega			
	Teeb täiskasvanu abiga kukerpalli			
	Asetab klotse üksteise otsa			
	Keerab raamatulehti ühekaupa	<i>Vaadake raamatust pilte, palu lapsel ise lehti keerata.</i>		
	Hoiab õigesti lusikat			
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Sotsiaalne areng				
SOTSIAALNE KASVATUS	Kasutab enda ja teiste nimesid	<i>Kutsub rühmakaaslasti nimepidi</i>		
	Saab aru tunnetest	<i>Teab, kas tal on hea või halb tuju</i>		
	Tervitab meeldetuletamisel			
	Tänab ja palub			
	Tunneb peamisi rühma reegleid	<i>Teab, et ei tohi lüüa, jooksta vms.</i>		
	Käitub enamasti täiskasvanu korralduse järgi	<i>Kuulab sõna</i>		
	Tegutseb sihipäraselt joonistamisel, klotsidega konstrueerimisel	<i>Lõpetab töö kiirustamata, suudab tegevuse juures püsida u 10 min</i>		
	Jälgib jutustust või laulumängu kuni 10 min			
	Tunneb end ära peeglis, fotol			
	Toob palutud asja			
	Kutsub soovitud isiku juhendamise järgi			
	Paneb end üldjuhul ise riidesse, vajab abi nõõpide jms. puhul			
	Paneb oma asjad meeldetuletamisel kokku, nagisse			
	Sööb ise lusika ja kahvliga			
	Joob ise tassist			
Peseb ja kuivatab ise käsi ja nägu				
Paneb sokid ja kingad ise jalga				

HINDAMISLEHEJUURDE KUULUB LISA 4 - ARENGUKIRJELDUS

LAPSE ARENGU HINDAMISLEHT

4 aastane

LAPSE NIMI _____ Sünniaeg _____ Hindamise kuupäev _____

Tabeli täitmine **ROHELINE** - oskab **SININE** - vajab täiskasvanu abi, ebapiisav **PUNANE** - ei oska

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Vaimne areng				
KEEL JA KÕNE	Kasutab 4-5 sõnalisi lauseid	Palu lapsel rääkida oma nädalavahetusest, hommikust või muust minevikus toimunud		
	Räägib minevikus toimunud	Vt. eelmine ülesanne		
	Kõne on teistele inimestele arusaadav			
	Kordab järele vähemalt ühte luuletust	Palu lapsel lugeda mõnda hiljuti õpitud luuletust		
	Vastab <i>miks ja kuidas</i> küsimustele	PILT 1 (Küsimused pildi all)		
	Esitab info saamiseks <i>mis, kes, miks</i> küsimusi			
	Kasutab suure osas õigeid keelevorme (käänded, pöörded)			
	Hääldeb õigesti emakeele häälikuid			
Tunneb õpitud esemete, nähtuste, olendite nimetusi				
MATEM	Oskab näha ja nimetada 2-3 eseme ühist tunnust	VAHEND 1 Aseta vahendid lauale ja palu lapsel leida 2-3 millegi poolest sarnast eset. Suuna last küsimustega – mille poolest veel? ÖUNAD – ühekujulised, ühevärvilised SALLID – ühepikkused, ka ühelaiused.		
	Laob esemeid suuruse järgi järjekorda	VAHEND 2 TÄPID – palu lapsel täpid suuruse järgi järjestada, alustades kõige suuremast (ja vastupidi)		
	Järjestab esemeid pikkuse, kõrguse järgi	VÄRVILISED PULGAD - kõrguse järgi järjestamine (NB! püsti lauale). VAHEND 3 RIBAD – pikkuse järgi järjestamine.		
	Annab vajaliku hulga esemeid (1-3)	Kasuta olemasolevaid vahendeid – ÖUNAD, SALLID, PULGAD jne. ja aseta nad läbisegamini lapse ette lauale. Palu lapsel loendada esemete hulgast nt. 3 õuna jne		
Oskab kasutada põhilisi ruumi- ja ajamõisteid	PILT 2 Mõisted peal, all, sees, taga ja ees, mõisted öö ja päev.			
KUNST	Teeb valmis 2-3-osalise kunstitöö			
	Lõikab ette tehtud joone järgi lihtsamaid kujundeid	VAHEND 6 (all) Palu lapsel lõigata välja ette joonistatud ruut, kolmnurk, ring (enam vähem mööda joont)		
	Käsitseb iseseisvalt voolimismaterjali			
	Lõikab sirgelt paberit	Palu lapsel paber pooleks lõigata		
	Joonistab mustreid	VAHEND 6 palu lapsel jätkata mustririda, mõelda ise muster		
	Tunneb põhivärve ja vorme	VAHEND 4 Palu nimetada kujundeid ja värve(rohelist ei pea teadma)		
	Hoiab ja kasutab õigesti töövahendeid: pliatsit, pintsli	Jälgi järgmise ülesande täitmise ajal last (vajadusel palu kasutada pintsli)		
Joonistab äratuntavalt tuttavaid esemeid (auto, puu, inimene)	Palu lapsel midagi vabalt joonistada ning rääkida ja näidata, mida ta joonistas			

MUUSIK	Oskab laulda üht laulu	Jälgi last muusikategevustes		
	Tunneb ära ja oskab kaasa laulda õpitud palasid			
	Oskab kaasa mängida 2-3 pilli			
	Sooritab tantsuliigutusi samaaegselt kogu rühmaga			
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Kehaline areng				
LIKUMINE	Jookseb ümber takistuste			
	Hoiab ühel jalal tasakaalu 5-10 sek			
	Hüppab ühel jalal			
	Hüppab kohapeal ja edasi tagasi liikudes, ka üle madala nõõri			
	Pörgatab ja püüab palli			
	Kõnnib iseseisvalt trepist alla 4-6 astmest jalgu vahetades			
	Juhib ja väntab kolmerattalist jalgratast			
	Teeb iseseisvalt kukerpalli ette			
	Ehitab 10 väiksest klotsist torni			
	Valitseb oma liigutusi koordineerimise nõudvate harjutuste täitmisel			
Kõnnib pingil ja kikivarvul				
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Sotsiaalne areng				
SOTSIAALNE KASVATUS	Mõistab ja täidab täiskasvanu korraldusi			
	Teab oma vanust	Kui vana sa oled?		
	Teab oma ees- ja perekonnanime, aadressi	Mis su nimi on? Perekonnanimi? Kus sa elad? Mis su aadress on?		
	Algatab suhtlemist teise lapse või täiskasvanuga			
	Arvestab viisakusreegleid, teretab, tänab, palub andeks, jätab hüvasti			
	Jagab mänguasju, materjale või toitu teistega	Jälgi lapse mängu		
	Alustab loovmängu esitades terviklikke stseene, mängib rollimänge			
	Küsib teistelt asjade kasutamiseks luba			
	Ootab oma soovidega kuni 5 min			
	Mängib 2-3 lapsega sagedasti suheldes 15 min			
	Täidab pidevalt kokkulepitud rühmareegleid			
	Arvestab mängureegleid ühistes mängudes			
	Saab aru tunnetest – rõõm, kurbus, mure, viha	VAHEND 5		
	Paneb ise mänguasjad, materjalid ära			
	Paneb ise riidel nõõbid kinni ja lahti			

HINDAMISLEHEJUURDE KUULUB LISA 4 - ARENGUKIRJELDUS

LAPSE ARENGU HINDAMISLEHT

5 aastane

LAPSE NIMI _____ Sünniaeg _____ Hindamise kuupäev _____

Tabeli täitmine

ROHELINE - oskab

SININE - vajab täiskasvanu abi, ebapiisav

PUNANE - ei oska

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Vaimne areng				
KEEL JA KÕNE	Reguleerib oma tegevusi ka sisekõne abil	Jälgida, et laps ülesandeid sooritades ei kommenteeriks pidevalt oma tegevust (nt. võtan pliatsi, otsin samasuguse vms)		
	Moodustab grammatiliselt õigeid lauseid	Teha kindlaks vestluse käigus		
	Kasutab kõnes liitlauset	Jälgi lapse kõnet jutustamisel (nt. järgmine ja ülejäämine ülesanne)		
	Oskab kuulnud jutust tähtsamad seigad nimetada	VAHEND 1		
	Suudab jutustada sündmustest oma elus või pildil	PILT 1 Palu lapsel pildi järgi jutustada. Oluline, et laps kasutaks lauseid, mitte ei nimetaks esemeid ja olendeid pildilt.		
	Teab peast liisusalme ja luuletusi	Palu lapsel esitada mõni õpitud luuletus vms		
	Tunneb ja kirjutab mõningaid tähti	Palu lapsel kirjutada paberile tähti, mida ta tunneb ja neid pärast nimetada		
	Kasutab enamasti õigeid keelevorme (käändeid, pöördeid)			
MATEM	Järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi	VAHEND 2 LAPSED – pikkuse järgi, SALLID – laiuse järgi, MAJAD või PULGAD – kõrguse järgi		
	Annab vajaliku hulga esemeid (1-5)	Kasuta olemasolevaid vahendeid – ÕUNAD, SALLID, jne. ja aseta nad läbisegamini lapse ette lauale. Palu lapsel loendada esemete hulgast nt. 3 õuna jne		
	Oskab näha ja nimetada (3-5) eseme ühist tunnust	VAHEND 3 I. variant - Aseta vahendid lauale ja palu lapsel leida 3-5 millegi poolest sarnast eset (rühmitamine). Palu lapsel ühist tunnust nimetada. II. variant - <u>anna lapsele esemete välik</u> , palu põhjendada ÕUNAD, SALLID		
	Oskab kasutada ruumimõisteid (all, üleval, peal, ees, kõrval, taga, viimane)	PILT 2 Esita lapsele piltide all olevad küsimused		
	Oskab kasutada ajamõisteid (eile, täna, homme, päev, õhtu)	Selgita küsimustega (lasteaia tegemiste ja päevakava kohta)		
	Nimetab 8 värvust (Pu, Si, Ko, Ro, Mu, Va, Or, Li)	VAHEND 4 Palu lapsel nimetada värvusi		
	Oskab nimetada erinevaid kujundeid (ring, ruut, kolmnurk)	VAHEND 4		
KUNST	Joonistab äratuntavalt maja, inimest, puud jm.	Palu lapsel joonistada maja, inimene, puu ja omal soovil midagi (võib teha terve rühmaga korraga)		
	Lõikab, voldib lihtsaid kujundeid			
	Kasutab töövahendeid: pintsli, pliatsi, haamer, käärid			
	Tunneb põhilisi värvusi	vt. matem viimane		
MUUSIK	Laulab koos rühmaga muusika saatel	Jälgi muusikategevusi		
	Tantsib koos teiste lastega täiskasvanu juhendamisel			
	Mängib pillidel kaasa tuttava viisi rütmi			
	Tunneb nii pildil kui kõla järgi ära 2-4 rahvapilli			

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Kehaline areng				
LIKUMINE	Könnib pingil ja kikivarvul			
	Hüppab kohapeal ja edasi liikudes			
	Hüppab üle madala nõõri			
	Seisab ja hüppab ühel jalal			
	Sõidab jalgrattaga			
	Läheb iseseisvalt trepist alla			
	Paneb kokku ja võtab lahti keeratavaid esemeid			
	Valitseb oma liigutusi koordineerimise nõudvate harjutuste täitmisel			
	Põrgatab ja püüab palli			
	Läheb iseseisvalt trepist alla			
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Sotsiaalne areng				
SOTSIAALNE KASVATUS	Teab oma ees- ja perekonnanime	<i>Mis on sinu nimi? Perekonnanimi?</i>		
	Teab oma aadressi	<i>Kus sa elad? Mis on sinu aadress?</i>		
	Teab oma perekonnaliikmete nimesid	<i>Emma, isa ja õdede-vendade nimed</i>		
	Tuleb abita toime WC-s			
	Tuleb ise toime riietumisega			
	Hoiab oma asjad korras			
	Sööb ise, kasutab õigeid söögiriistu			
	Järgib viisakusreegleid, teretab, tänab, palub andeks, jätab huvasti			
	Suhtleb eakaaslastega, osaleb laste ühistes tegevustes	<i>Jälgi last mängus</i>		
	Arvestab mängureegleid			
	Räägib oma tunnetest: rõõm, mure, kurbus, armastus			
	Ootab mängus oma järjekorda			
	Mängib rollimänge			
	Kooskõlastab oma tegevust teiste lastega, saavutab kokkuleppeid			
	Oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhise järgi			
Tegeleb antud ülesandega omaette kuni 30 min				
Teab, et on poiss/tüdruk	<i>Kas sa oled poiss või tüdruk?</i>			

HINDAMISLEHEJUURDE KUULUB LISA 4 - ARENGUKIRJELDUS

LAPSE ARENGU HINDAMISLEHT

6 aastane

LAPSE NIMI _____ Sünniaeg _____ Hindamise kuupäev _____

Tabeli täitmine **ROHELINE** - oskab **SININE** - vajab täiskasvanu abi, ebapiisav **PUNANE** - ei oska

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Vaimne areng				
KEEL JA KÕNE	Kuulab, paneb tähele, suudab jälgida täiskasvanu seletust			
	Oskab vestluses oma korda oodata			
	Oskab väljendada oma mõtteid			
	Oskab ise sõnastada mingi tegevuse reegleid			
	Eristab sõnas häälikuid	<i>Kuula hoolega: - jäta minu öeldud sõnas esimene häälik (täht, algus) ära. Mis sõna saad? TUBA - ... VALGUS - ... SALL - ... - leia sõna, mis algab erineva häälikuga! MADRUS, MUNA, VEDUR, MAJA KELDER, KANA, SAABAS, KOOL LIBLIKAS, KORSTEN, LEHM, LAUL</i>		
	Eristab minevikku ja tulevikku (eile, täna, homme)	<i>Kas sa tead, mis päev täna on? Mis päev eile oli? Mis päev on homme?</i>		
	Kujutab ette ja etendab mõne loo			
	Suhtleb hästi teiste laste ja täiskasvanutega			
	Tunneb ja kirjutab mõningaid tähti	<i>Kirjut paberile mõningad tähed. Palu lapsel öelda mis täht on. Lase lapsel oma nimi kirjutada (või lihtsamaid sõnu)</i>		
	Oskab lugeda peast lühiluuletusi			
Oskab pildi järgi jutustada	<i>PILT 7 Jutusta, mida sa pildil näed, mis pildil toimub? Oluline, et laps kasutaks lauseid, mitte ei nimetaks esemeid ja olendeid pildilt.</i>			
MATEM	Seostab kellaaegu päevakavaga, järjestab ajatunnuste alusel (hommik – lõuna – õhtu – öö)	<i>Millal sa lasteaeda tuled? Millal sa sööd hommikusööki? Millal lähed õue? Millal sa sööd lõunasööki? Millal lähed magama? Millal lähed LA koju? Mis tuleb hommiku järel? (päev, lõuna) Ja siis? (siis tuleb õhtu) Ja siis? (siis tuleb öö; öösel magatakse vms)</i>		
	Oskab kella järgi määrata aega täistundides	<i>PILT 1 Mis kell on?</i>		
	Tunneb ja nimetab lihtsamaid kujundeid ja kehi, teab asendi tunnuseid üleval, all, keskel	<i>PILT 2 Vaata seda pilti! Mis kujundid on pildil? (nelinurgad, ringid, kolmnurgad) Mis kujundid on ülemises reas? (kolmnurk, nelinurk ja ring) Kus reas on viirutatud kujundid? (alumises reas) Mis kujundid on keskel? (nelinurk ja ring)</i>		
	Teeb kindlaks esemete arvu (kuni 7)	<i>VAHEND 1 (õunad) Paiguta õunad üksteise järgi lauale. Mitu õuna on laual? Vt. Tajude diferentseeritus (lisa ülesanded)</i>		

	Tunneb mõisteid pikk-lühike, kitsas-lai, järjestab esemeid pikkuse ja laiuse järgi	VAHEND 2 (pulgad, ribad) Laota pulgad lauale. Need on erineva pikkusega. Sina leia kõige pikem ja pane siis pulgad niimoodi ritta, et iga järgmine oleks lühem. Näita kõige pikemat pulka! Mis värvi see on? Missugune on see pulk? (osutada kõige lühemale) (See on kõige lühem, see on .... Värvus) Laota ribad lauale. Leia kõige kitsam riba ja pane ribad laiuse järgi ritta. Näita kõige kitsamat!		
	Oskab pulga, nõõri abil mõõta esemete pikkust	VAHEND 2 (pulk) Mõõda pulgaga paberit, pliiaitsit jm		
	Teab enamkasutatavate mõõtühikute nimetusi	Mida mõõdetakse meetritega, kilogrammidega, liitritega, sentimeetritega?		
	Viitab mõnele, enamusele, kõigile, esimesele, viimasele	VAHEND 3 (pirnid) Pane pirnid üksteise järgi ritta. Kata kätega kinni viimane pirn. Kata kätega kinni mõni pirn. Kata kätega kinni esimene pirn. Kata kätega kinni enamuse pirne. Kata kätega kõik pirnid.		
	Oskab võrrelda kaht esemete hulka	VAHEND 4 (pirnid, õunad) Laota segamini esemed lauale. Leia sarnaseid esemeid. Põhjenda, miks (Kui laps on moodustanud hulga ühe tunnuse abil, siis las moodustab veel nt suuruse, kuju, värvus)		
KUNST	Kasutab töövahendeid mõtestatult ja eesmärgipäraselt			
	Oskab näidata põhilisi värve ja vorme looduses			
	Tunneb mõningaid looduslikke materjale			
	Oskab kasutada kunstitegevustes mõisteid ees-taga, üleval-all			
MUUSIKA	Oskab 2-3 aasta jooksul õpitud laulu			
	Oskab ilmekalt laulda, koos teistega alustada ja lõpetada			
	Oskab moodustada ringi ja ringjoonel liikuda erinevate tantsusammudega,			
	Tunneb ära kuulatud muusikapalu			
	Oskab mängida kaasmängu õpitud palale			
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Operatiivmälu				
	Suudab meelde jätta sõnade loetelust 3-5 sõna	Nüüd kuula! Ütlen sulle 8 sõna. Sina kuula ära ja korda (üttele kohe, mis meelde jäi). PILT, LEIB, METS, VALU, MAJA, NUKK, AUTO, VIHMA		
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Taju diferentseeritus				
	Suudab juhendavate küsimuste abil üldistada (analüüs, süntees)	PILT 3 Mis sellel pildil on? (puuviljad) Nimeta, mis puuviljad siin on? PILT 4 Mis need on? (sõidukid, sõitmisasjad, nendega saab sõita) Mis sõidukid siin on? Mitu sõidukit siin on? PILT 5 Kes sellel pildil on? (koduloomad) Mitu kodulooma on pildil? PILT 6 Mis need on? (lilled) Mitu lille on?		

HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Kehaline areng				
LIKUMINE	Kõnnib poomil edaspidi, tagurpidi ja külj ees			
	Läbib hüpatel 2 meetrit			
	Kiigub iseseisvalt			
	Hoiab pliatsit korrektselt			
	Kasutab palli erinevatel viisidel (põrgatamine, püüdmine jm)			
	Värvib täpselt piirjoonte seest			
	Joonistab kolmnurga			
	Käelisus on välja kujunenud (parema- või vasakukäeline)			
	Valitseb oma liigutusi ja liikumist erinevates mängudes ja tegevustes			
	On aktiivne liikuja ja tegutseja;			
	Oskab säilitada tasakaalu, kontrollib kehaasendit kõndimisel, istumisel, seismisel			
	Oskab käsitseda mängu- ja spordivahendeid, veeretada rõngast, tiirutada hüpitsat ja hoonööri, hüpitsaga hüpata			
	Sõidab jalgrattaga, lükkab tõukerattast			
Liigub ohutusnõudeid arvestades				
HINNATAV VALDKOND		Juhend hindamiseks	HINNANG	MÄRKUSED
Sotsiaalne areng				
SOTSIAALNE KASVATUS	Teab oma nime, vanust, sünnipäeva	<i>Mis su nimi on? Mis su perekonnanimi on? Kui vana sa oled? Millal on su sünnipäev? Kui vanaks sa saad järgmisel aastal?</i>		
	Kiidab, toetab või aitab teist last			
	Mängib võistlusmänge			
	Viib iseseisvalt lõpule eakohased tegevused			
	Sõnastab ja järgib püsivalt 5 rühma reeglit			
	Lahendab keerulistes olukordades iseseisvalt probleeme			
	Saab aru, mida tähendab aus mäng			
	Seob ise kingapaelu			
	Ületab ohutult tänava			
	Kammib ise pead			
	Käitub tunnustatud käitumisnormide kohaselt			
	Kontrollib oma emotsioone, arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega			
	Mõistab teiste arvamusi			
Hoiab positiivseid suhteid eakaaslastega				
Saab ise teiste lastega sõbraks				
On eakohastes tegevustes algatusvõimeline ja iseseisev				

HINDAMISLEHEJUURDE KUULUB LISA 4 - ARENGUKIRJELDUS

LAPSE ARENGUKIRJELDUS

Lapse vaimse, kehalise ja sotsiaalse arengu hindamise kokkuvõte:

Arenguvaldkond	Tugevused
Vaimne areng	
Kehaline areng	
Sotsiaalne areng	
Individuaalne töö lasteaias	
Ettepanekud	

Koostamise aeg .....

Vestluse toimumise aeg .....

Õpetajad .....

Vanema allkiri .....

KOKKUVÕTE LASTE ARENGU HINDAMISE ANALÜÜSIST

Rühm ..... Laste vanus .....

Õpetajad ..... Koostamise kuupäev .....

Rühma kehalise, vaimse ja sotsiaalse arengu analüüsi kokkuvõte

Hinnatav valdkond	Tugevused	Parendusvaldkonnad
Vaimne areng		
Kehaline areng		
Sotsiaalne areng		

PEREVESTLUSE ETTEVALMISTUSLEHT

Lapse nimi:

Rühm:

	Lapse vanus	Pere arvamus
PERE KASVATUSPÕHIMÕTTED		
Kes kuuluvad teie perekonda?		
Millised on teie pere koduloomad?		
Kes tavaliselt toob ja viib lapse?		
Kas teie peres on toimunud olulisi muutusi, nende mõju lapsele? (näit. elukoha muutus, uued pereliikmed jm)		
Missugused on teie pere olulisemad kasvatuspõhimõtted?		
Kas, kuidas ja mille eest Teie arvates tuleks last karistada?		
Milliseid raskusi on teil ette tulnud oma lapse kasvatamisel?		

<p>Kui tihti ja milliseid mängesid mängite koos lapsega?</p>		
LAPS KUI ISIKSUS		
<p>Millised on Teie lapse tugevad küljed?</p>		
<p>Milles Teie laps vajab tuge?</p>		
<p>Millised on teie lapse põhilised tegevused ja mängud kodus? Mis talle eriti meeldib ja mis ei meeldi?</p>		
<p>Millised on teie lapse hirmud?</p>		
<p>Millised toidud teie lapsele väga meeldivad ja millised ei meeldi?</p>		

<p>Milline on teie lapse tervis, kas tal on allergiat, kroonilisi haigusi jms?</p>		
<p>Kas ja millisel kellaajal on laps harjunud päeval magama? Millised on tema harjumused uinumisel (lutt, unejutt, kaisuloom jm.)?</p>		
<p>Millised on Teie lapse suhted teiste lastega?</p>		
<p>Kui palju Te keskmiselt viibite oma lapsega õues?</p>		
<p>Teie pere ootused, soovid ja ettepanekud lasteaia personalile</p>		

Kuupäev .....

Allkiri .....

Kuupäev .....

Allkiri .....

Kuupäev .....

Allkiri .....

Kuupäev .....

Allkiri .....

PEREVESTLUS

Meetod:	vestlus
Läbiviija:	rühmaõpetaja
Aeg:	kuni 2 x aastas

Perevestlused on õpetaja ja lapse vanemate vahelised vestlused, mis toimuvad vastavalt kokkulepitud ajakavale sügisel uute laste rühma saabudes.

- **Sügisised perevestlused** viiakse läbi lapse lasteaeda tülles (sõime ja 3-4-aastaste rühmas) ning koolieelses (6-7-aastaste) rühmas (Lisa 10 Koolivalmiduse hindamine). Sügisese perevestluse võimalus pakutakse vanematele välja igal aastal sügisel lastevanemate koosolekul. Vanema soovil viiakse sügisene perevestlus läbi ka vahepealsel perioodil (4-5- ja 5-6-aastaste rühmas).

Rühma tulnud uute laste vanematega viiakse tutvustav perevestlus läbi sõltumata lasteaeda tuleku ajast (vt. eesmärgid - Perevestlus sügisel).

Perevestluste eesmärgid ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekul. Vestluste sisu ja dokumentatsioon on konfidentsiaalsed, õpetaja ei vahenda vestluste sisu kolmandatele isikutele ja hoiab dokumentatsiooni kaitstult kõrvaliste isikute eest.

PEREVESTLUS SÜGISSEL

Eesmärk:

- saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta, millised on lapse harjumused, individuaalsed iseärasused, koduse kasvatuse põhimõtted;
- teada saada pere ootusi ja soove, ettepanekuid koostöö tõhustamiseks

Alus:

Vestlus toimub perevestluse ettevalmistuslehe alusel (Lisa 6), mille täidab vanem enne vestlust. Perevestluse ettevalmistuslehe vorm on sama nii lapse lasteaeda tülles kui ka koolieelses rühmas. Lehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps rühmast lahkub, annab õpetaja lehe vanemale kaasa.

ARENGUVESTLUS KEVADEL

Eesmärk:

- anda tagasisidet lapse vaimsest, sotsiaalsest ja füüsilisest arengust, individuaalse töö vajadusest;
- teada saada vanema rahulolu.
- 6-7-aastaste rühmas (Lisa 10).

Alus:

Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel (Lisa 5), mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Peale vestluse läbiviimist allkirjastab vanem arengukirjelduse, mille originaaleksemplar jääb vanemale ja koopia õpetajale. Arengukirjeldusi säilitab õpetaja kuni lapse lahkumiseni lasteaiast rühmas, edasiselt säilitatakse arengukirjeldusi lasteaiariiivis viis aastat.

LAPSE ARENGU HINDAMINE

Seadusandlik alus	Õpetaja lapse arengu hindajana	Lapse arengu hindamine – info kogumine ja tagasiside andmine	
		Sügis	Kevad
<p>Koolieelse lasteasutuse seadus</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Lasteaia õppekava</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Lapse arengu eeldatavad tulemused</p>	<p style="text-align: center;">Lasteaiaõpetaja jälgib kavakindlalt ja pidevalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kehaline areng – hindamisel vaadeldakse lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust. - Vaimne areng – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut, kõne kasutamise ja mõistmise hindamine. - Sotsiaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, mängu arengut, iseseisvust, toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlbelist arengut. <ul style="list-style-type: none"> - Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid ja intervjueritakse lapsi. - Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi. - Lapse arengu hindamise põhimõtted on fikseeritud rühmade tegevuskavades. Rühmaõpetaja märgib, kui sageli ja mis meetodeid kasutatakse lapse arengu jälgimisel ja hindamisel, kus on tulemused fikseeritud, kuidas tutvustatakse meetodeid vanematele, mida sisaldab lapse arengumapp. - Tagasisidet lapse arengust vanemale antakse igapäevaselt. Üks kuni kaks korda aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega lapse arengust – perevestlused. - Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ja arvestades lapse individuaalset eripära. - Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on õpetajale orientiiriks lapse arengu eeldatavad tulemused erinevas vanuses, mis ei ole kõigile lastele kohustuslikud, vaid on üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi. <p>NB! Kogu lapse arengu hindamist puudutav info ja dokumenteeritud materjal on konfidentsiaalne, mida ei tohi edastada teistele isikutele ja mille säilitamisel tuleb arvestada isikuandmete kaitse tagamisega.</p>	<p>1. Perevestlus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapse lasteaeda tules (sõime ja 3-4-aastaste rühmas) - koolieelses (6-7-aastaste) rühmas - vanema soovil ka vahepealsel perioodil <p><u>Eesmärk:</u> saada infot lapse koduse kasvukeskkonna tervise, arengu, pere ootuste kohta</p> <p><u>Alus:</u> Perevestluse ettevalmistusleht, 6-7-aastastel ka lapse arengu hindamisleht ja arengukirjeldus</p> <p>2. Lapse arengu hindamislehe täitmine</p> <p>Kui õpetaja peab vajalikuks</p> <p><u>Eesmärk:</u> saada infot lapse arengu osas, edasise individuaalse töö vajaduse osas</p> <p><u>Alus:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - läbiviidud mängu ja tegevuste vaatlused 	<p>1. Lapse arengu hindamislehe täitmine</p> <p><u>Eesmärk:</u> saada infot lapse arengu osas, edasise individuaalse töö vajaduse osas</p> <p><u>Alus:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rühmapäevik - lapse tööd, arengumapp - lapse arengu individuaalne hindamine arengu hindamise mapi abil <p>2. Lapse arengukirjelduse koostamine</p> <p><u>Alus:</u> lapse arengu hindamisleht</p> <p>3. Perevestlus</p> <p><u>Eesmärk:</u> anda vanemale tagasisidet lapse tugevatest külgedest ja valdkondadest, millele võiks täiendavalt tähelepanu pöörata</p> <p><u>Alus:</u> lapse arengukirjeldus</p>
		<p>Lähtudes lapse arengu analüüsist - õpetaja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koostab kokkuvõtte kogu rühma laste arengust - koostab aasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi - püstitab järgmise õppeaasta eesmärgid 	

Lastevanemate tagasiside ankeet kooliläinud laste kohta

Austatud lapsevanem!

Käesolev ankeet on koostatud sooviga saada tagasisidet meie õpetajate tehtud tööle laste kooliks ettevalmistamisel. Saadud andmed aitavad meil oma tööd analüüsida ja edasist tegevust planeerida.

Tagasiside ankeet on anonüümne.

1. Milline on teie üldine hinnang lasteaias tehtud tööle kooliks ettevalmistumisel?

Olen väga Rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul

Kommentaar.....
 .....
 .....

2. Palun hinnake lapse keele- ja kõnealast ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Lugemine				
Kirjutamine				
Jutustamine				

Kommentaar.....
 .....
 .....

3. Palun hinnake lapse matemaatilist ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Arvutamine				
Geomeetrilised kujundid				
Orienteerumine ajas (kell, kuupäev, aastaajad)				

Kommentaar.....
 .....
 .....

4. Palun hinnake oma lapse füüsilist ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Õige kehahoid				
Vastupidavus				
Huvi liikumistegevuste vastu				

Kommentaar.....
 .....
 .....

5. Palun hinnake oma lapse käelist ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Õige pliiatsi ja pintsli hoid				
Kääride kasutamine				
Värvuste tundmine				
Huvi kunstitegevuste vastu				

Kommentaar.....
 .....
 .....

6. Palun hinnake oma lapse muusikalist ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Oskus muusikat kuulata				
Muusikalis-rütmiline liikumine				
Huvi muusikategevuste vastu				

Kommentaar.....
 .....
 .....

7. Palun hinnake oma lapse sotsiaalse toimetuleku ettevalmistust

	Olen väga rahul	Pigem olen rahul	Pigem pole rahul	Ei ole rahul
Konfliktide lahendamisoskus				
Täiskasvanutega suhtlemisoskus				
Eakaaslastega suhtlemisoskus				
Julgus küsida vajadusel abi				
Elementaarsete viisakusreeglite kasutamine				

Oma asjade korrashoid				
--------------------------	--	--	--	--

Kommentaar.....
.....
.....

Kas soovite veel midagi lisada? Teiepoolsed kommentaarid

.....
.....
.....
.....
.....

TÄNAME TEID!

KOOLIVALMIDUSE HINDAMINE

Meetod:	Laste arengu hindamise alusmaterjalid (6-aastased ja 7-aastased)
Läbiviija:	rühmaõpetaja
Aeg:	5-6-aastaste rühmas KEVADEL aprill-mai 6-7-aastaste rühmas KEVADEL jaanuar

Koolivalmiduse väljaselgitamise eesmärk on õppida last võimalikult hästi tundma, et maksimaalselt arvestada tema individuaalsust, kohaneda tema vajadustega ning aidata tal kohaneda teistega.

Koolivalmiduse väljaselgitamiseks kasutatakse J. Rebase, K. Kirbitsa ja R. Variku „Arengu jälgimise mängu“ (ILO kirjastus)

Koolivalmiduse hindamisele järgneb perevestlus lapsevanematega.

Koolivalmiduse hindamise tulemused on konfidentsiaalsed, õpetaja hoiab dokumentatsiooni kaitstult kõrvaliste isikute eest.

KUJUNEVA KOOLIVALMIDUSE VÄLJASELGITAMINE 5-6-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

Informatsiooni kogumine järgneva õppeaasta tegevusplaanide koostamiseks, mille käigus õpetaja:

- selgitab välja, millele lapse arendamisel enam tähelepanu pöörata ning milliseid tegevusi kasutada;
- planeerib saadud tulemustest lähtuvalt rühma õppe- ja kasvatustegevust ning individuaalseid tegevusi lastega.

Alus:

Lapse arengu hindamisleht, lapse arengukirjeldus ja vanemate poolt täidetud perevestluse ettevalmistusleht on aluseks sügisele perevestlusele.

KOOLIVALMIDUSE HINDAMINE 6-7-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

- anda tagasisidet lapse kujunenud vaimse, sotsiaalse ja füüsilise koolivalmiduse aspektidest ning individuaalse töö vajadusest;
- planeerida vajadusel individuaalseid tegevusi.

Alus:

Lapse arengu hindamisleht ja arengukirjeldus.

Arengukirjelduse ja ettevalmistuslehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa. asteaia saalis ja lähedal asuvates ruumides

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA

ajavahemikul.....

1. Üldosa: lapse nimi, sünniaeg, elukoht, diagnoosid (kui on).

Varasem arengulugu, lapse arengutaseme kirjeldus ja analüüs antud ajahetkel.

---

2. Arendustegevuse üldised eesmärgid.**Arendustöö üldeesmärgid (miks, mis suunas ja kuhu soovitakse jõuda).**

---

3. Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade kaupa.

Õppetegevus	Eesmärgid	Raskusaste	Märkused
Mina ja keskkond			
Matemaatika			
Kunstid			
Liikumine			

Õpetaja kohandab rühmale planeeritavad tegevused ja vahendid vastavalt erivajadusega lapse arengutasemele iga nädalateema ulatuses. Nädalaplani on selleks lisatud lapse jaoks eraldi lahter „individuaalne töö“.

Viisid ja ülesanded, mille kaudu saab lapsevanem oma lapse arengule kaasa aidata.
• Tuua välja punktide kaupa.

---

4. IAK koostajad ja osalejad.

Amet, nimi, allkiri

Lapsevanemate nimed ja allkirjad

Kuupäev

---

5. IAK kokkuvõte (perioodi lõpus).

Saavutatud individuaalsed eesmärgid ja omandatud oskused.

Edasise arendustegevuse põhisuunad, korduva hindamistegevuse vajadus.

Tagasiside meeskonnaliikmetelt, sh lapsevanematelt.

Hinnang IAK toimimisele.....

Kuupäev, osalejad

KOOLIKOHUSTUSE TÄITMISE EDASILÜKKAMINE JA ERIRÜHMA SAATMINE**Lasteaia soovitusel:**

1. Kui nähakse vajadust koolipikenduseks, siis kahtluse tõestuseks viia läbi lapse arengu hindamine 7-aastase lapse arengukriteeriumite alusel.
2. Konsulteerimine lasteaia logopeediga
3. Rühmaõpetajate ja juhtkonna vaheline kokkusaamine, kus võetakse vastu otsus, kas vanemale tehakse koolipikenduse taotlemise ettepanek või antakse lihtsalt nõu kuidas saaks last iseseisvalt aidata (sh. psühholoogi soovitamise jms)
4. Õpetajate ja lapsevanema kokkusaamine, millele järgneb lapsevanema avalduse esitamine Põhja-Eesti Rajaleidja Keskusele. Täpsem info Haridusameti koduleheküljel:
  - Lapse erirühma suunamine - <http://www.tallinn.ee/est/haridus/g6431s39347>.
  - Koolikohustuse täitmise edasilükkamine - <http://www.tallinn.ee/est/haridus/g6431s39346>

Lapsevanema soovil:

1. Kui lapsevanem on avaldanud soovi taotleda lapsele koolipikendust, tuleb rühmaõpetajatel läbi viia lapse arengu hindamine.
2. Vestlus vanemaga, selgitamiseks välja mis on tema arvamuse aluseks.
3. Rühmaõpetajate ja juhtkonna vaheline kokkusaamine, kus võetakse vastu otsus koolipikenduse taotlemise vajaduse osas.
4. Kohtumine lapsevanemaga lasteaia poolsest seisukohast tagasiside andmise eesmärgil.
5. Soovitused lapsevanemale avalduse esitamiseks/mitteesitamiseks Tallinna Haridusameti nõustamiskomisjonile.

Koolikohustuse täitmise edasilükkamise korral püstitatakse pikenduse aastal arendusliku töö eesmärgid ja põhisuunad ning koostatakse järgnevaks õppeaastaks lapsele parendamist vajavate valdkondade arendamiseks individuaalne arenduskava (Lisa 11)

Väljavõte Tallinna Haridusameti koduleheküljelt - <http://www.tallinn.ee/lasteaiad/g6472>:

Koolikohustuse täitmise edasilükkamise aluseks on lapse tervislik seisund. Nõustamiskomisjon arvestab arsti poolt tehtud kirjalikku otsust lapse tervisliku seisundi kohta ning teiste spetsialistide soovitusi. Koolikohustuse täitmise edasilükkamise **aluseks on järgmised tervisehäired:**

Perearsti või lastearsti otsuse alusel:

- äge haigus, krooniliste haiguste ägenemine või raske trauma, mis on vajanud pikaajalist (üle 6 nädala) haiglaravi viimasel aastal enne kooli astumist
- kõne ja keele arenguhäired (logopeedilise uuringu alusel)
- neurootilised häired

Psühhiaatri otsuse alusel:

- segatüüpi spetsiifilised arenguhäired
- pervasiivsed arenguhäired
- hüperkineetilised häired

- segatüüpi käitumis- ja tundeeluhäired
- suhtlemishäired
- neurootilised häired

Koolikohustuse täitmise edasilükkamise taotlus **rahuldatakse vaid juhul, kui** selles ajavahemikus **tagatakse lapsevanema poolt lapse arenguks ja taastusraviks vajalik keskkond ning võimalus jätkata alushariduse omandamist** kuni kooliminekuni. Koolikohustuse edasilükkamise taotlemiseks **esitab lapsevanem nõustamiskomisjonile järgmised dokumendid:**

- avaldus
- lapse sünnitunnistuse koopia
- arsti kirjalik otsus (väljavõtte tervisekaardist ja ravi/ taastusravi plaan)
- koolieelses lasteasutuses või ettevalmistusrühmas käiva lapse kohta pedagoogi iseloomustus (Lisa 13, ka Lisa 4) ja/või logopeedi poolt koostatud lapse kõne iseloomustus koos logopeedilise diagnoosiga
- koolieelses lasteasutuses või ettevalmistusrühmas käiva lapse joonistustööd

Avaldust koolikohustuse edasilükkamiseks saab lapsevanem nõustamiskomisjonile esitada **alates jooksva aasta 01. märtsist ning otsus tuleb teha hiljemalt 25. maiks!**

Lapse erirühma suunamisel esitatakse järgmised dokumendid:

- lapsevanema või hooldaja avaldus
- lapse sünnitunnistuse koopia
- psühhiaatri tõend ja logopeedi tõend diagnoosi ning kõne iseloomustusega tasandusrühma ja arendusrühma suunamiseks
- psühhiaatri ja neuroloogi tõend kehapuudega laste rühma suunamiseks
- psühhiaatri ja kõrvaarsti ja/ või silmaarsti tõend meelepuudega laste rühma suunamiseks
- psühhiaatri, logopeedi, neuroloogi, kõrvaarsti ja/ või silmaarsti tõendid liitpuudega laste rühma suunamiseks
- õpetaja iseloomustus lapse arengu kohta, kui laps on eelnevalt käinud lasteasutuses (Lisa 13 ja lapse arengukirjeldus Lisa 4)

LAPSE ISELOOMUSTUS

Lapse nimi: Sünniaeg: Vanus: Lasteasutus: Rühm:

..... käib Tallinna Linnupesa Lasteaias ..... alates.

I. TERVISLIK SEISUND**II. PSÜÜHILISED OMADUSED****A. VÕIMED****B. TEMPERAMENT****C. ISELOOM****III. ARENGUTASE****Füüsiline areng (üld- ja peenmootorika)****Vaimne areng****Sotsiaalne areng****IV. SOTSIAALNE POSITSIOON**

V. KODUSED TINGIMUSED

Koostaja:

Allkiri:

Kuupäev:

LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART

Lasteasutuse nimetus: Tallinna Linnupesa Lasteaed

Üldandmed lapse kohta reg nr

Nimi:

Sünniaeg (isikukood):

Kodune keel(ed):

Lasteasutuses käidud aeg:

Rühma liik:

1. Üld- ja peenmotoorika (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

--

2. Eneseteenindus

Oskused ja abi vajadus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Tunnetustegevus

Tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine

--

7. Kõne areng (täidab logopeed ja/või rühma õpetaja)

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

8. Eeluskused emakeeles ja matemaatikas, silmaring

9. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

10. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
Arvamus koolivalmiduse kohta:	

Kuupäev:

Õpetajad:

Lasteaia direktor:

Lapsevanem:

Näidispäevakavad vanusegruppidele

SÕIM

7.00 - 8.30 Laste vastuvõtmine, mängud, vabategevus

8.30 - 9.00 HOMMIKUSÖÖK

9.30 - 12.00 Hommikused tegevused, õueaeg

12.00 - 12.30 LÕUNASÖÖK

13.00 - 15.00 Vaikne tund

15.30 - 16.00 ÕHTUOODE

16.00 - 19.00 Õhtused tegevused, õueaeg, kojuminek

3-5-AASTASED

7.00 - 8.30 Laste vastuvõtmine, mängud, vabategevus

8.30 - 9.00 HOMMIKUSÖÖK

9.30 - 12.00 Hommikused tegevused, õueaeg

12.15 – 12.40 LÕUNASÖÖK

13.00 - 15.00 Vaikne tund

15.30 - 16.00 ÕHTUOODE

16.00 - 19.00 Õhtused tegevused, õueaeg, kojuminek

5-7-AASTASED

7.00 - 8.30 Laste vastuvõtmine, mängud, vabategevus

8.55 - 9.15 HOMMIKUSÖÖK

9.30 - 12.30 Hommikused tegevused, õueaeg

12.45 - 13.10 LÕUNASÖÖK

13.15 - 15.00 Vaikne tund

15.55 - 16.15 ÕHTUOODE

16.00 - 19.00 Õhtused tegevused, õueaeg, kojuminek

Mängu vaatluse tabel

Lapse nimi		vanus	
Vaatluse aeg			

1. Laste mängu jälgimine päeva lõikes

Mäng hommikul	Mäng õues	Mäng õhtul

2. Mängu liigid

Lauamängud	Ehitusmängud	Liikumismängud, laulumängud	Loovmängud rollimängud
Mängud esemetega	Õppemängud	Müramine	Tegevusetus

3. Vahendid, juhendamine, suhted

Mängus kasutatavad vahendid	Õpetaja juhendamine	Suhted lastega (reeglid, konfliktid)